

9605

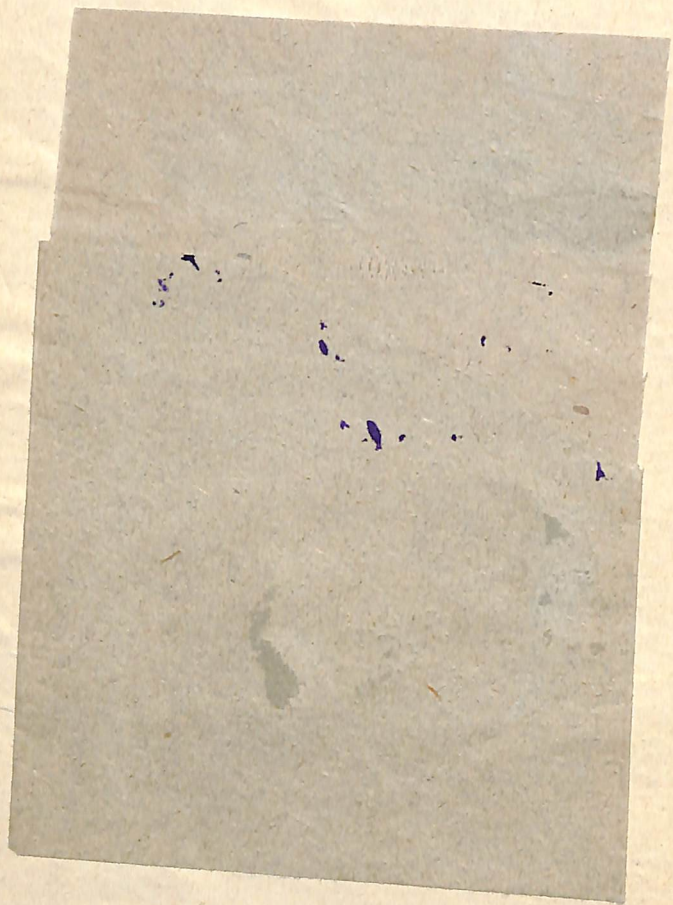
Ն. Կ. ԿՐՈՒՊՍԿԱՅԱ

Լ Ե Ն Ի Ն Ը
ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

02
—
Կ-89

Պ Ե Տ Է Ր Ա Տ

02
4-89

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՅԵՔ.

22 MAY 2009

Ն. Կ. ԿՐՈՒՊՍԿԱՅԱ

ԻՆՉ Ե ԳՐԵԼ ՅԵՎ ԱՍԵԼ
ԼԵՆԻՆԸ
ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Թարգմանեց
Ս. ՈՀԱՆՅԱՆ

ՅԵՐՐՈՐԴ ՇՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱԲԱՆԸ

Այժմ, յերբ Լուսժողկոմատին կից ըստեղծված է գրադարանային գործի հատուկ վարչութիւն, առանձնապէս անհրաժեշտ է սույն գրքույկի վերահրատարակութիւնը. նա պետք է լինի յուրաքանչյուր գրադարանային աշխատողի ձեռքում: Առաջին հրատարակութիւնը լույս տեսաւ 100.000 տիրաժով, յերկրորդը՝ 30.000, բայց գնելու համար արդեն վոչ մի տեղ այդ գիրքը չես գտնի:

2-րդ հրատարակութեան համեմատութեամբ ավելացված է յերկու նոր նյութ, վորոնք գեանդված են «Լենինյան Ժողովածու»-ի XXI հատորում: Դրանք են՝ 1) 1917 թ. նոյեմբերին Պետրոգրադի Հանրային գրադարանին ուղղած նամակը և 2) ԺԿՍ 1918 թ. հունիսի 7-ի վորոշումը գրադարանային գործի գրվածքի մասին. ավելացված է նաև պէս 1933 թ. հոկտեմբերի 6-ի «Պրավդա»-յի № 276-ում տպված՝ «Սոցիալիստական շինարարութեան կարևոր բնագավառը» վերնագրով հոդվածը:

Այժմ, յերբ մեր յերկիրը հիմնականում

1630
39

գրազետ և դարձել, յերբ մասսաների ձգտումը դեպի դիտություններն այնքան հակայական են, վոր վոչ մի տեսակի զարոցներ ի վիճակի չեն սպասարկելու սովորել ցանկացող հասակավորներին, և ինքնակրթության հարցերը մղվում են առաջին պլանը, — գրադարանների միջոցով ազգաբնակչությանն անհրաժեշտ գրքեր առաջ մղելու գործը մասսաների մեջ ստանում է առանձին նշանակություն:

Ահա՛ ինչու կուսակցությունը պահանջում է, վոր ավյալ գործը դրվի անհրաժեշտ բարձրության վրա: Լենինի մատնանշած ուղղությամբ պետք է համառ ու շատ աշխատել՝ այդ գործն այնպես կանոնավորելու, վոր գրադարանները հարկավոր գրքով վորքան կարելի յե լավ սպասարկեն ազգաբնակչության ամենալայն շերտերին: Գրադարանային գործի վրա պետք է ուշադրություն դանեն կուսակցական ու խորհրդային բոլոր որդանները. գրադարանների կառուցման ու գրադարանային աշխատանքը կանոնավորելու գործում անհրաժեշտ է ներգրավել ազգաբնակչության ամենալայն շերտերին: Վոչ մի բան այնքան չի կարող ողնել դրան, ինչքան ծանոթությունն այն բոլորին, ինչ այդ սովով Լենինն է ասել:

Ն. Կրուպսկայա

2 հոկտեմբերի, 1933 թ.

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱԲԱՆԸ

Սույն գրքույկի հին հրատարակությունը, վորը լույս է տեսել 1929 թվին նախ՝ 50.000 և ապա 100.000 օրինակով — սպառվել է: Տվյալ հրատարակությունն ավելի լրիվ է: Լենինի՝ իր հարազատներին ուղղած նամակներից հաջողվեց տալ այն բանի պատկերը, թե Լենինի աշխատանքներում ինչպիսի՞ գեր է խաղացել գրադարաններից ոգավելու գործը, թե ինչպե՞ս հմտորեն ու համառորեն նա կազմակերպել է այդ ոգտագործումը ծանրագույն պայմաններում (բանտում, արսուրում): Կարպինսկու հիշողությունների հատվածը լրացնում է այդ պատկերը. 1917 թ. իմ կցագրումը (приписка) Լենինի նամակներին՝ ցույց է տալիս, վոր մեր գրքերը կարդալուց հետո կամ բոլորովին նվիրում էյինք գրադարանին, կամ ուղարկում այնտեղ ժամանակավոր ոգտագործման համար: Հետաքրքիր է նաև Վլադիմիր Իլյիչի նամակը Գորկու կնոջը — Մ. Ֆ. Անդրեյեվային, Մոսկվայի գեղարվեստական թատրոնի հայտնի արտիստին, վորտեղ նա խնդրում է Գորկուն Կուկլինի գրադարանին գրքերով ու հրատարակու-

թյուններով ոգնելու մասին կոչ գրել, և մանրամասն դրում է, թե ինչի մասին պետք է առնել այդ կոչում ու ինչպես պետք է տարածել այն:

Այն պատկերը, թե ինչպիսի դեր են խաղացել գրադարանները Լենինի աշխատանքներում, ավելի պարզ ու ուելյեֆ է դարձնում այն, թե ինչպիսի՝ ուշադրությամբ ու հոգատարությամբ եր վերաբերվում նա գրադարանային գործի կազմակերպմանը մեզնում— Խորհուրդների յերկրում:

Գրադարանային գործի գրվածքը նա համարում եր յերկրի կուլտուրական մակարդակի ցուցանիշներից մեկը: Առաջին հրատարակության նյութերը մենք լրացրինք արտագրական պրոպագանդի մասին Լենինի թեզիսների քաղվածքով և նրա կազմած մի շարք փաստաթղթերով: Մենք բերում ենք ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի 1919 թ. հունվարի 14-ի վորոշումը, վորտեղ Լուսժողովմասին «նորից իցույց է գրվում» նրա անբավարար հոգատարությունը գրադարանային գործի կանոնավոր կազմակերպման համար ու պահանջվում է նախ՝ յեռանդազին միջոցներ ձեռնարկել գրադարանային գործի կենտրոնացման համար, և յերկրորդ՝ ամերիկական-չվեցարական սիստեմ մտցնել:

Յերկու շաբաթ հետո — 1919 թ. հունվարի 30-ին նոր հիշեցում ու պահանջ՝ ներ-

կայացնել գրադարանների ու ընթերցարանների ցանցի ուղղել տարածման աճի մասին ամենամայս տեղակազրեր: Ժողովոմխորհի այդ յերկու վորոշումներն առանձնապես բևեռում են ուշադրությունը 1919 թ. փետրվարին Արտադպրոցական բաժնի գրադարանային հանձնաժողովին դրած Լենինի նամակի վրա: Այդ նամակում նա գրում է գրադարանային գործում սոցմրցում մտցնելու անհրաժեշտության մասին: Հիմա, յերբ սոցմրցումն այդպիսի՝ դեր է խաղում յերկրի կյանքում, Լենինի այդ նամակն առանձին հետաքրքրություն է ստանում:

Ներկա հրատարակության մեջ մենք վերատպում ենք նաև 1920 թ. նոյեմբերի 3-ի դեկրետը գրադարանային գործի կենտրոնացման մասին, իսկ նրա հետ նաև մի փաստաթուղթ, վորը մեծ հետաքրքրություն է ներկայացնում գրադարանային գործի կենտրոնացման հարցի մասին Լենինի ունեցած հայացքների պարզաբանման տեսակետից: Իլյինչի ցուցումով դեկրետի նախադիժը գրել եմ յես, ընդվորում յես ջանացել եմ մեզմորեն ձևակերպել այն տեղերը, վորոնք վերաբերում են շիման միջգերատեսչական կետերին: Իլյինչն այդ բոլոր տեղերն ուղղում է, կեսեր է զնում «և»-երի վրա: «Լուսժողովմասի կոմունիստ աշխատողներին» կենտկոմի զիբեկտիվներում Լենինը խոսում է գրադարանների

մատակարարման գործի արմատական վերա-
կառուցման մասին:

Առանձին հետաքրքրություն է ներկա-
յացնում Լենինի 1921 թ. մայիսի 17-ի նամա-
կը Լիտվենսին, վորը ցույց է տալիս, թե գը-
րադարանների մատակարարման գործին ինչ-
պիսի՝ լրջագույն նշանակություն է տվել
Վլադիմիր Իլյիչը: «Հարկավոր է, — գրում է
այդ նամակում Իլյիչը, — վոր դուք (և մենք)
բացարձակ ճշտությամբ իմանանք՝ ո՛ւմ նըս-
տեցնենք (և՛ «Յենարոպեչատ»-ից և գրադա-
րանային ցանցից անպայման յերկու հիմնար-
կություններից), յեթե խորհրդային յուրա-
փանչյուր գիրք լույս տեսնելուց մի ամիս
(յերկու շաբաթ, վեց շաբաթ հետո) յուրա-
փանչյուր գրադարանում» չկա («Լեն. Ժող.»,
XX, էջ 312):

Յեվ, վերջապես, ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի
1921 թ. նոյեմբերի 16-ի շրջաբերականն ընդ-
գծում է գրադարաններում վճար մտցնելու
անթույլատրելիութունը:

Տաս տարի յե անցել այն ժամանակից,
յերբ Իլյիչն արդեն չի կարող այլևս հոգալ
գրադարանային գործի գրվածքի մասին:

Իլյիչի պատգամներն անգրագիտության
վերացման գործում կատարվում են: Վերջին
տարիներում այդ գործի մեջ են ներգրավվել
ամենալայն մասսաները: Ժողովուրդը մեզ
մոտ գրագետ է դառնում, բայց գրքի կոլեկ-

տիվ ոգտագործման, գրադարանների ցանցի
աճման, յուրաքանչյուր նոր դուրս յեկող գըր-
քով դրանց մատակարարելու նկատմամբ՝
գործը շատ ավելի վատ է:

Պետք է և՛ այդ բնագավառում կատարել
Իլյիչի պատգամները նույնպիսի համառու-
թյամբ, վորպիսի համառությամբ մենք կա-
տարում ենք այդ պատգամներն անգրագի-
տության վերացման բնագավառում:

Ն. Կրուպսկայա

14 հունվարի, 1932 թ.

ԼԵՆԻՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ

Լենինը շատ մեծ ժամանակ էր անցկացնում գրադարաններում: Յերբ նա Սամարայում էր ապրում, չափազանց շատ գրքեր էր վերցնում գրադարաններից: Յերբ յեկավ Պրտեր, որերով նստում էր Հանրային գրադարանում. նա գրքեր էր վերցնում նաև «Վոլնոկոնոմիչեսկի» ընկերության և մի շարք այլ գրադարաններից: Մինչև իսկ բանտում նրա տած ժամանակ քույրը նրա համար գրադարանից գրքեր էր տանում: Նա քաղվածքներ էր անում այդ գրքերից: Լենինի յերկերի յերկրորդ հրատարակության III հատորում հավաստված է, վոր նա յուր «Կապիտալիզմի գարգացումը Ռուսաստանում» գիրքը գրելու համար հարկադրված է յեղել ոգավելու 583 գրքից: «Կապիտալիզմի գարգացումը Ռուսաստանում» գրքի մեջ վկայություններ կան այդ գրքերի մասին: Կարո՞ղ էր Լենինն իր համար գնել այդ բոլոր գրքերը: Նրանցից շատերը նույնիսկ վաճառքի չէյին հանվում, որինակ՝ Լենինի համար հատկապես արժեքավոր զեմսովային վիճակագրական ժողովածուները: Մակայն, բացի գրանից, Լենինն

այն ժամանակ ապրում էր վորպես ուսանող, մի փոքրիկ սենյակում և իր վրա գոռչներ էր ծախսում: Նա հնարավորութիւնն չունէր այդքան փող ծախսելու — հաղարից վոչ պահաս այդ գրքերը գնելու համար, նա ժամանակ չունէր բոլոր գրախանութիւնները վազելու, վորպեսզի այդ գրքերը գտնի, կարդալու ժամանակ ել չէր մնա, առանց գրադարանային կատարողի նա նույնիսկ չէր ել իմանա այդ գրքերից շատերի գոյութիւնն մասին: Յե՛վ վերջապես նա տեղ չունէր պահելու այդ գրքերը: Կարդալով այդ գրքերը՝ նա վո՛չ միայն կարողացավ գրել մի այնպիսի մեծ ու կարեւոր գիրք, ինչպիսին է «Կապիտալիզմի զարգացումը», այլև միաժամանակ հիանալի կերպով ուսումնասիրեց այն ժամանակվա բանվորների ու գյուղացիների կյանքը: Իսկ առանց այդ բանի՝ նրանից չէր կարող դուրս գալ այն Լենինը, վորին մենք բոլորս գիտենք: «Կապիտալիզմի զարգացումը Ռուսաստանում» գիրքը հրատարակվեց 1899 թվին:

Սրտասահման ընկներով՝ Վլադիմիր Իլյին ա՛վելի յեռանդագին սկսեց ոգտվել գրադարաններից: Նա ոտար լեզուներ գիտեր և այդ լեզուներով շատ գրքեր կարդաց: Նա յերբեք չէր կարող գնել այդ գրքերը, վորովհետև եմիգրացիայի մեջ ստիպված էր հաշվել յուրաքանչյուր կոպեկը, տնտեսել այն

արամվայի, ուսեստի և այլ բաների համար: Բայց գիրք չկարդալով, արտասահմանյան թերթերն ու ժուռնալները չկարդալով, Իլյին չը չէր կարող կատարել այն աշխատանքը, վորը նա կատարում էր, չէր ունենա այն գիտելիքները, վորոնցով նա այնքան հիանալի գիտված էր:

Յերբ կարդում ենք նրա «Նամակներ հարգատներին», յերևում է, թէ նա ինչպիսի նշանակութիւն էր տալիս գրադարաններին:

1895 թվին նա առաջին անգամ գնում է արտասահման. բազմաթիւ նոր տպավորութիւններ. յերկու շաբաթ ապրում է Բեռլինում, զիտում է բանվորների կյանքը և միաժամանակ պարապում Բեռլինի կայսերական գրադարանում: 1896 թվին բանտ է ընկնում և յերեք շաբաթ հետո արդեն կազմակերպում է գրադարանային գրքերից ոգտվելու գործը: Նա ոգտվում է վո՛չ միայն բանտի գրադարանի գրքերից. նա հոգ է տանում, վոր բանտում նստած՝ ոգտվի գրսի գրադարաններից: Բանտարկվելուց յերեք շաբաթ հետո Վլադիմիր Իլյինը գրում է իր հարգատներին.

«...Գրական պարապմունքներ կալանավորներին թույլատրվում են. յես գիտումս այդ մասին տեղեկացա դատախազից, իեպետ և առաջուց ել գիտեյի: (Այդ թույլատրվում է նույնիսկ բանտում գտնվող կալանավորներին): Հենց նա հաստատեց, վոր բաց թողնուր»

վող գրքերի քանակութիւնը չի սահմանափակվում: Հետո, թույլատրվում է գրքերը վերադարձնել, — հետևապէս կարելի յի ոգտըվել գրադարաններից: Այդ տեսակետից, որեմն, դործերը լավ են:

Անհամեմատ ավելի լուրջ են մյուս խոչընդոտները — գրքեր ճարելու տեսակետից: Շատ գրքեր են պետք. յես ստորև կցում եմ այն գրքերի ցուցակը, վորոնք անհրաժեշտ են ինձ այժմ, — այնպէս վոր նրանք ճարելը բովական դիւսացավանք կպատճառի: Նույնիսկ չզիտեմ, արդոք կհաջողվի՞ ճարել բոլորը: Համանաբար կարելի յի հույս դնել. «Վոյնոնկոնոմիչեսկի» լինկերության գրադարանի վրա (այնտեղից յես արդեն գրքեր եմ վերցրել ու գրավ թողել 16 ո.), վորը գրովով գրքեր է բաց թողնում տուն տանելու՝ յերկու ամիս ժամանակով, բայց այդ գրադարանը շատ թերի յի: Այ, յեթե հնարավոր լիներ սգայելու (վորեւ գրողի կամ պրոֆեսորի միջոցով) համալսարանի և ֆինանսների մինիստրության գիտական կոմիտեյի գրադարանից, այն ժամանակ արդեն գրքեր ճարելու հարցը կարելի յի լուծված համարել:

Վերջին և ամենից դժվար բանը գրքերը տեղ հասցնելու դործն է: Այս արդեն մեկ կամ յերկու գիրք բերելու հարց չէ. անհրաժեշտ է գրքերը պարբերաբար, տեական ժամանակամիջոցում հավաքել գրադարաններից, բերել

(յես կարծում եմ, վոր միանգամայն բավական կլիներ յերկու շաբաթը մեկ անգամ, գուցե նույնիսկ ամիսը մեկ անգամ, յեթե միանգամից շատ գիրք բերվեր) և հետ տանել: Այս արդեն — յես նույնիսկ չզիտեմ, թե ինչպէս կարելի յի կազմակերպել: Գուցե այսպէս. գտնել վորեւ չվեյցար, կամ դոնտպան, կամ ցրիչ, կամ մի տղա, վորին յես էարողանայի վարձատրել, և նա գնար գրքերի հետևից: Գրքերի վոխանակումը թե՛ ըստ աշխատանքի պայմանների, թե՛ գրադարաններից դուրս տալու տեսակետից՝ պահանջում է, իհարկե, կանոնավորութիւն և ճշտապահութիւն, այնպէս վոր այդ բոլորն անհրաժեշտ է կարգավորել:

«Ասելը հեշտ է, անելը՝ դժվար...» Յես շատ լավ զգում եմ, վոր այս մտադրութիւնն այնքան էլ հեշտ իրականացնելի չէ, և վոր իմ «պլանը» կարող է ցնորք դուրս գալ... 2 հունվարի 1896 թ. Լենին («Նամակներ հարազատներին» 1931 թ., էջ 14—15):

Գրադարաններից գրքեր ստանալու և այդ գրքերը վրադիմիր Իլլիչին բանտ հասցնելու դործն իր վրա վերցրեց Աննա Իլլինիչնան:

Աքսորավայրի ճանապարհին Լենինը 1897 թ. մարտի 4-ից մինչև ապրիլի 30-ը ապրեց Կրասնոյարսկում: Այդ ժամանակամիջոցում նա հաճախում էր վոմն Յուզինի գրադարանը: Ահա թե Լենինն ինչ է գրում մորը Կրասնոյարսկից մարտի 10-ին.

«... Յերեկ վերջապես ընկա Յուզինի
այստեղի հռչակավոր գրադարանը, վորը
(Յուզինը) ինձ սիրալիր դիմավորեց և ցույց
տվեց իր գրադասոցները: Նա թույլ տվեց
ինձ նաև պարապել այնտեղ, և յես կարծում
եմ, վոր այդ ինձ կհաջողվի: (Այստեղ յեր-
կու խոչընդոտ կա. նախ՝ նրա գրադարանը
քաղաքից դուրս է, բայց տարածությունը
մեծ է, ընդամենը մոտ յերկու վերստ, այն-
պես վոր այդ հաճելի գրոսանք է: Յերկրորդ՝
գրադարանի կարգավորումն ավարտված է,
այնպես վոր յես կարող եմ տիրոջը չափա-
զանց ծանրաբեռնել հաճախակի գրքեր պա-
հանջելով): Տեսնենք՝ այդ ինչպես դուրս կգա
գործնականում: Կարծում եմ, վոր յերկրորդ
խոչընդոտն ել կվերացվի: Յես նրա գրադա-
րանին դեռ լիովին չեմ ծանոթացել, բայց
այդ համեմայն դեպս գրքերի հիանալի հա-
վաքածու յե: Կան, որինակի համար, ժուռ-
նալների (ամենագլխավոր ժուռնալների) լրիվ
ընտրանքներ (подборы)՝ սկսած 18-րդ դարի
վերջից մինչև ներկա ժամանակները: Հուլյս
ունեմ, վոր կհաջողվի դրանք ոգտավորձել
այն տեղեկությունների համար, վորոնք այն-
քան պետք են իմ աշխատանքի համար...»
(նույն տեղում, էջ 26):

Նույն գրադարանի մասին նա գրում է
նաև մարտի 15-ի նամակում:

«... Գրադարան գնում եմ ամեն ոք, և վո-

րովհետև գրադարանը քաղաքի ծայրամասից
2 վերստի վրա յե դանվում, ուստի հարկ է
լինում, վոր յես որական 5 վերստ, մոտավո-
րապես մեկ ժամ, ճանապարհ գնամ: Այդպի-
սի գրոսանքից յես շատ գոհ եմ և գրոսնում
եմ հաճուքսով, թեև հաճախ գրոսանքն ինձ
բոլորովին թմրեցնում է: Ինչպես յերեաց,
գրադարանում իմ առարկայից շատ ավելի
քիչ գրքեր կային, քան կարելի յեր յենթա-
դրել՝ դատելով նրա ընդհանուր մեծությու-
նից, բայց և այնպես ինձ համար ոգտակար
վորոչ բան կա, և յես շատ ուրախ եմ, վոր
կարող եմ այստեղ ժամանակը բոլորովին ի-
զուր չանցկացնել: Հաճախում եմ նաև քաղա-
քային գրադարանը. այնտեղ կարելի յե նա-
յել ժուռնալներն ու թերթերը. նրանք այս-
տեղ հասնում են տասնմեկերորդ որը, և
յես դեռ ելի չեմ կարողանում ընտելանալ
այդպիսի ուշացած «նորություններին» (նույն
տեղում, էջ 27):

Ընկնելով աքսորավայրը՝ Շուշենսկոյե
գյուղը, վորտեղ թերթերն ու նամակները
հասնում են միայն տասներեքերորդ որը, Լե-
նինը Սիրիբի այդ հեռավոր անկյունում ևս
ձգտում է գլուխ բերել Մոսկվայի գրադա-
րաններից ոգավելու գործը:

1897 թ. մայիսի 25-ին նա Շուշենսկոյե-
յից Մոսկվա, իր քրոջը՝ Աննա Իլյինիչնա
Յելիգարովային գրում է.

«... Յես զեռ շարունակ մտմտում եմ Մոսկվայի գրադարանից ոգտովելու մասին. դրա համար այդտեղ վորևէ բան արե՞լ եք արդեյոք, այսինքն՝ մուտք գտե՞լ եք վորևէ հասարակական գրադարան: Բանն այն է, վոր յեթե հնարավոր լիներ վերցնել 2 ամիս ժամկետով (ինչպես Ս. Պետերբուրգում, «Վոյնո-Յկոնոմիչեսկոյե» ընկերության գրադարանում), ապա բանդերոլով առաքումն այնքան թանկ չեր նստի (Փունտը 16 կ., պատվերի համար՝ 7 կ., կարելի յե ուղարկել 4 Փունտ = 64 կ.) և, հավանաբար, ինձ համար ավելի ձեռնտու կլիներ առաքման վրա փող ծախսել և շատ գրքեր ունենալ, քան թե գլալի չափով ավելի շատ փող ծախսել՝ սակավաթիվ գրքեր գեկելու համար: Ինձ թվում է, վոր այդ ավելի հարմար կլիներ ինձ համար: Հարցը միայն այն է՝ կարելի՞ յե գրքեր ստանալ այդպիսի ժամկետով (գրավականով, իհարկե) վորևէ լավ գրադարանից. համարարանի գրադարանից (յես կարծում եմ Միտլայի համար հեշտ կլիներ գլուխ բերել այդ կա՛մ վորևէ ուսանող իրավարանի միջոցով, կա՛մ ուղղակի զնալ քաղաքաանտեսության պրոֆեսորի մոտ և ասել, վոր նա ցանկանում է աշխատել այդ մասնագիտության գծով և գրքեր վերցնել հիմնական գրադարանից: Միայն այժմ հարկ կլինի հետաձգել մինչև աշուն) կամ Մոսկվայի իրավարանական ընկերության գրադարանից (այնտեղ պեաք է տեղեկություններ հավաքել, վերցնել գրադարանի կատալոգը, իմանալ նոր անդամների ընդունելության պայմանները և այլն) կամ մի այլ տեղից: Հավանաբար Մոսկվայում կան մի քանի լավ գրադարաններ: Կարելի յե տեղեկանալ նաև մասնավորների մասին: Յեթե ձեզնից վորևէ մեկը զեռես մնացել է Մոսկվայում, ապա, խնդրում եմ, տեղեկացե՛ք այդ բոլորի մասին:

Յեթե գնաս արտասահման, ապա հայտնի՛ր, և յես քեզ մանրամասն կգրեմ այնտեղից ստանալիք գրքերի մասին: Ինձ ուղարկի՛ր վորքան կարելի յե շատ ամեն տեսակի կատալոգներ՝ բուկինիստների և մյուսների (գրադարանների, գրախանութների): Քո Վ. Յւ.» (նույն տեղում, էջ 48):

Մորը և Մարիա Իլլինիչնային 1897 թ. հուլիսի 19-ին գրած նամակում Վլադիմիր Իլլիչը, պատասխանելով իրեն համար քաղվածքներ անելու Մարիա Իլլինիչնայի առաջարկին, գրում է. «Քաղվածքներն, արդեն չգիտեմ, պեաք կգա՞ն արդեյոք: Յես հույս ունեմ աշնանից կապվել Մոսկվայի կամ ՍՊԲ-ի վորևէ գրադարանի հետ» (նույն տեղում, էջ 57):

1897 թ. ձմեռը Իլլիչը նամակ է գրում հարազատներին, վորից յերևում է, վոր վորոշ բան հաջողվել է անել, բայց Իլլիչը նոր հնարավորություններ է փնտռում.

Մանյաշային

«Ստացա 2 (14) XII-ի քո բացիկը և Սեմ-
յոնովի 2 դիրքը: Ծնորհակալություն՝ նրանց
համար: Նրանք հետ կուղարկեմ շուտով, մի
շաբաթից վոչ ուշ (չորեքշաբթի ուրը (5/1)
24-ին, յես վախենում եմ, վոր փոստատարը
բոլորովին չգնա մեզ մոտ):

Պարզվեց, վոր հենց առաջին յերկու հա-
տորում վոչ մի հետաքրքիր բան չկա: Հաս-
կանալի յես, վոր այդպիսի պատմություններն
անխուսափելի յեն անձանոթ գրքեր դուրս
գրելու ժամանակ, — և յես նախորոք պատ-
րաստ եյի այդ բանին:

Հուսով եմ, վոր գոնե տուգանք չենք տա-
մի ամիս ևս կգրեն:

Զհասկացա քո Փրազը՝ «Իրավաբանական
գրադարանը մտնելու համար, — յես հարցրեք
եմ Կարլուկովին, — պետք ե իրավաբան լինել
և իրավաբանական ընկերության յերկու ան-
դամների յերաշխավորություն ներկայաց-
նել»: Միա՞յն: Իսկ պետք չե՞, վոր ինքն ըն-
կերության անդամ լինի: Յես կաշխատեմ Պի-
տերի միջոցով ինձ համար յերաշխավորու-
թյուն գտնել:

Վոր ընկերության անդամ կարող ե դառ-
նալ նաև վոչ իրավաբանը այդ անկասկած ե:
Սեղմում եմ ձեռքդ: Վ. Ու. (նույն տեղում,
եջ 77):

Սակայն քիչ թե շատ կարգավորել գրա-

դարանների յայն ոգտագործումը Շուշինսկո-
յեյում չհաջողվեց նաև փոստային բնույթի
դժվարությունների պատճառով:

1898 թվի սեպտեմբերին Վլադիմիր Իլյե-
չը թույլտվություն ե ստանում Կրասնոյարսկի
գնալ՝ ատամները բուժելու համար: Նա ան-
սահման ուրախ եր այդ ուղևորության առ-
թիվ, բայց այդ ուղևորության ժամանակ ել
նա պատրաստվում եր Կրասնոյարսկի գրադա-
րանում քաղվածքներ անելու (նույն տեղում,
եջ 130):

Վերագտնալով աքսորից՝ Լենինը բնա-
կություն հաստատեց Պսկովում: 1900 թ.
մարտի 15-ի նամակում նա գրում ե մորը:

«Հաճախ այցելում եմ գրադարան և զբոս-
նում եմ»: Եմիգրացիայի մեջ Լենինը չա-
փազանց շատ եր աշխատում գրադարաննե-
րում, բայց այդ բավական թույլ ե արտա-
հայտել հարազատներին գրած նամակնե-
րում:

1902—1903 թ. թ., յերբ մենք ապրում ե-
յինք Լոնդոնում, Վլադիմիր Իլյեչը ժամա-
նակի կեսը անց եր կացնում Բրիտանական
թանգարանում, վորտեղ գտնվում ե աշխարհի
ամենահարուստ գրադարանը, հիանալի կալ-
զավորված սպասարկման տեխնիկայով: Իլյե-
չը շատ մեծ չափով ոգտվում եր նաև Լոնդո-
նի ընթերցասրահներից, ինչպես այդ յերևում
ե 1902 թ. հոկտեմբերի 27-ին մորն ուղար-
կած նրա նամակից.

«Լոնդոնում շատ ընթերցասիրահաներ կան (читалка)—մի սենյակ, վորտեղ մտնում են ուղղակի փողոցից, այնտեղ նույնիսկ նըստելու բան չկա, այլ միայն կարդալու համար հենարաններ (стойки) և փայտերին ամրացրած լրագրեր. մտնողը վերցնում է փայտին ամրացրած լրագիրը և կարդալուց հետո կախում իր տեղը: Այդպիսի ընթերցարանները շատ հարմար են, և ամբողջ որվա ընթացքում մեծ հաճախում ունեն» (նույն տեղում, էջ 286):

Յերկրորդ եմիգրացիայի ժամանակ, յերբ բորբոքվել էյին վեճերը փիլիսոփայական հարցերի շուրջը, և Վլադիմիր Իլյիչը նստել էր «Մատերիալիզմ և եմպիրիոկրիտիցիզմ» գիրքը գրելու, 1908 թ. մայիսին նա ժնեվից մեկնեց Լոնդոն, վորտեղ մնաց մեկ ամսից ավելի՝ հատկապես Բրիտանական թանգարանում աշխատելու նպատակով:

Ժնեվում, վորտեղ մենք յեկանք 1903 թ., Իլյիչն ամբողջ որեր էր անցկացնում «Ընթերցանության ընկերության» (Société de Lecture) գրադարանում, վորտեղ կար հսկայական գրադարան և աշխատելու հիանալի յլայմաններ, ուր ստացվում էյին մեծ քանակությամբ լրագրեր և ժուռնալներ՝ ֆրանսերեն, գերմաներեն և անգլիերեն լեզուներով: Այդ գրադարանը շատ հարմար էր պարբայելու համար: Ընկերության անդամները— մեծ

մասամբ ծեր-պրոֆեսորներ— հաղվադեպ էյին հաճախում այդ գրադարանը. Իլյիչի արամազրության տակ էր մի ամբողջ կաբինետ, վորտեղ նա կարող էր գրել, անկյունից—անկյուն ման դալ, հողվածների մասին խորհել, դարակներից վերցնել ցանկացած գիրքը.

Իլյիչը ժնեվում յեռանդադին ոգտվում էր նաև Կուկլինի անվան հարուստ ուսուսկան գրադարանից, վորի կառավարիչն էր բնի. Կարպինսկին: Ապրելով այլ քաղաքներում, հետագայում այդ գրադարանից նա գրքեր էր դուրս գրում:

Փարիզում Իլյիչը գլխավորապես ոգտըվում էր ազգային գրադարանից (Bibliothèque Nationale):

1909 թ. դեկտեմբերին յես գրեցի Իլյիչի մարը՝ գրադարանում նրա կատարած աշխատանքի մասին. «ահա արդեն յերկրորդ շարաթն է՝ նա վեր է կենում առավուտյան ժամի ճին և գնում գրադարան, վորտեղից վերադառնում է ժ. 2-ին: Առաջին որերը դժվար էր այդպես շուտ վեր կենալ, բայց այժմ գոհ է և սկսել է շուտ պառկել քնելու» («Նամակներ հարազատներին», էջ 352):

Բացի Ազգային գրադարանից, Իլյիչը չրջեց նաև Փարիզի մի շարք այլ գրադարաններ, սակայն նրանք քիչ էյին բավարարում Իլյիչին: Ազգային գրադարանում չկային ավելի ուշ տարիների կատալոգները, բացի

զրանից՝ զբքեր տալու գործում գոյություն ունեյին բյուրոկրատական շատ ձևակերպություններ: Առհասարակ Թրանսիայում գրադարանային գործն արխի-բյուրոկրատիկ ձևով էր զբված: Քաղաքային ռայոնական զբաղաբանները կազմված էյին համարյա միայն բեկտարիատիկայից, բայց նրանցից ոգավեր: Իրավունք ստանալու համար ել պետք էր վկայական բերել ամառիրոջից, վորը պետք է իր վրա վերցնեք անվորի կողմից ճշտապահությամբ գրքերը վերադարձնելու պատասխանատվությունը: Տանտերը յերկար ժամանակ մեզ այդպիսի վկայական չէր տալիս մեր աղքատ գրության պատճառով: Այն բանից, թե վորքան է կարգավորված գրադարանային գործը, Իլյիչը դատում էր կուլտուրայի մակարդակի մասին. գրադարանային գործի գրությունը նրա համար ընդհանուր կուլտուրականության ցուցանիշ էր:

Ահա թե ինչ է գրել նա իր մորը Կրակովից՝ 1914 թ. ապրիլի 15-ին:

«... Փարիզում աշխատելը հարմար չէ, (Bibliothèque Nationale)*-ը վատ է կարգավորված, — մի անգամ չէր, վոր մենք հիշում էյինք ժնեվը, վորտեղ կարելի յեր ավելի լավ աշխատել, կար հարմար գրադարան, կյանքն ավելի պակաս ջղայնացնող և ավելի քիչ ան-

*) Ազգային գրադարանը: ԽՍԲ.

միա էր: Իմ թափառման բոլոր վայրերից յես կընտրեյի Լոնդոնը կամ Փնեվը, յեթե միայն այդ յերկուսն ել այնպես հեռու չլինեյին: Առանձնապես լավ է ժընեվին ընդհանուր կուլտուրականությամբ և կյանքի արտակարգ հարմարություններով: Իսկ այստեղ, իհարկե, կուլտուրայի մասին խոսել չարժե — համարյա ինչպես Ռուսաստանն է, — գրադարանը վատ է, արխիանհարմար, բայց ինձ համարյա չի հաջողվում այնտեղ լինել...» (նույն տեղում, էջ 401):

Յերբ մենք Կրակովից յեկանք Բեռն, Իլյիչը Մարիա Իլյինիչնային 1914 թ. գեկտեմբերի 9-ին գրում էր.

«... Այստեղ գրադարանները լավ են, և յես վատ չեմ տեղավորվել՝ զբքերից ոգավերու իմաստով: Ամենորյա լրագրային աշխատանքի ժամանակաշրջանից հետո նույնիսկ հաճելի յե կարդալը: Նադյան այստեղ ունի մանկավարժական գրադարան և մանկավարժական աշխատություն և գրում...» (նույն տեղում, էջ 404):

1916 թ. փետրվարի 7-ին Վլադիմիր Իլյիչը գրում է Մարիա Իլյինիչնային. «Յես և Նադյան շատ գոհ ենք Յյուրիիից. այստեղ լավ են գրադարանները» (էջ 414), իսկ 1916 թ. փետրվարի 28-ին գրում է մորը. «Մենք այժմ ապրում ենք Յյուրիիսում: Յեկել ենք այստեղի գրադարաններում պարապելու: Լիճն

այստեղ մեզ շատ և դուր գալիս, գրադարանները շատ ավելի լավ են Բեռնի գրադարաններից, այնպես վոր այստեղ ելի կմնանք, թերես ավելի, քան ցանկանում եյինք» (եջ 415):

Յեկ հետո նորից, հոկտեմբերի 9-ին, Մարիա Իլյինիչնային ուղղած նամակում կրկնում է. «Յյուրիխում գրադարաններն ավելի լավ են և աշխատելն ավելի հարմար է» (եջ 417):

Շվեյցարիայում գրադարանային գործը հիանալի յե գրված: Առանձնապես լավ է կարգավորված գրադարանների միջև գրքեր փոխանակելու գործը: Գերմանական Շվեյցարիայի գիտական գրադարանները կապված են Գերմանիայի գրադարանների հետ և նույնիսկ պատերազմի ժամանակ Վլադիմիր Իլյինչին հաջողվում էր իրեն հարկավոր գրքերը գրադարանի միջոցով ստանալ Գերմանիայից:

Մյուսը—ընթերցողների հիանալի սպասարկումն է, ամեն տեսակ բյուրոկրատիզմի բացակայությունը, հիանալի կազմված կատալոգները, բաց դարակները, բացառիկ ուշագիւր վերաբերմունքը դեպի ընթերցողը:

1915 թ. ամռանը մենք ապրում եյինք Ռոտհոռնի ստորոտի լեռներում, մի շատ խուլ գյուղակում, և այնտեղ փոստով գրադարաններից ստանում եյինք անվճար ուղարկվող գրքեր: Գրքերն ուղարկվում եյին ծալովի

թղթապանակում, վորի վրա ամրացված էր մի տոմս՝ մակագրությամբ, մի կողմում դրվում էր այն մարդու հասցեն, վորին ուղարկվում է գիրքը, մյուս կողմում՝ ուղարկող գրադարանի հասցեն: Գիրքը վերադարձնելիս պետք էր միայն շրջել մակագիր ունեցող տոմսը և տանել փոստը:

Վլադիմիր Իլյինչն ամեն կերպ գովում էր շվեյցարական կուլտուրան և յերագում այն մասին, թե ինչպես կկարգավորվի գրադարանային գործը Ռուսաստանում՝ հեղափոխությունից հետո:

Ն. Կրուպկայա

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ, ՃԱՌԵՐԸ, ՀՈԴՎԱԾՆԵՐՆ ՈՒ ԴԻՏՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆԸ — Մ. Ֆ. ԱՆԴՐԵՅԵՎԱՅԻՆ

ԿԱՊՐԻ ԿՂԶՈՒՄ (ԻՏՍԱԻՒԱ)

(ԺԸՆԵՎ ՄԻՆՁԵՎ 1908 Թ. ՄԱՅԻՄԻ 1-Ը)

Թանկագին Մարիա Ֆյոդորովնա: Ուղարկում եմ Ալեքսեյ Մաքսիմովիչին գրած մեր գրադարանավարի նամակը:

Բանն ահա՛ թե ինչումն է: Ալեքսեյ Մաքսիմովիչին շատ եմ խնդրում ուսսական թերթերում գրել մի լեզու քանի նամակ, խնդրելով՝ ոգնել ժընեվի Կուկլիցի գրադարանին, ուղարկելով նրան հեղափոխության գարաշքրջանի թերթեր ու նրա պատմությանը վերաբերող նյութեր:

Մի կարճ նամակ, վորը պարզաբանի լայն հասարակությանը, թե ինչու՞ կարևոր է ոգնել այդ գրադարանին և իր՝ Մաքսիմ Գորկու, և շատ ուրիշ, նրան հայտնի, գրականագետների աշխատանքների համար:

Ձեզ խնդրում եմ անորինել այդ նամակը հեկտոգրաֆելու (հուսով եմ՝ Ձինովի Ալեքսեյեվիչը չի հրաժարվի այս բանում ոգնել)

և այն քիչ թե շատ կարգին ուղղութուն ունեցող ուսսական բոլոր լրագրերին և ժուռնալներին ուղարկելու գործը:

Բարի յեղեք կազմակերպեցե՛ք այդ բոլորը:

«Լեն. Ժող.», XIII, էջ 158):

ԻՎԶ ԿԱՐԵԼԻ ՅԵ ԱՆԵԼ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ*)

Արեւմտյան պետութիւններում տարածված են վոչ քիչ փրած նախապաշարմունքներ, վորոնցից զերծ է սուրբ մայր Ռուսիան: Այնտեղ կարծում են, որինակ, վոր հսկայական հանրային գրադարանները, հարյուր հազարավոր ու միլիոնավոր հատորներով, բոլորովին չպետք է կազմեն միայն մի խումբ դիտնականների, կամ վորպես թե՛ դիտնա-

*) Հոգվածը գրել է Վլադիմիր Իլյիչը մինչև հեղափոխութիւնը — 1913 թ. — և տպագրել է «Ռուսոչայա Պրավդա»-յում: Այդ այնպիսի մի ժամանակ էր, յերբ բանխորական շարժումը Ռուսաստանում վերելք էր ապրում, Լենինը փոխադրվել էր Կրակով քաղաքը — սահմանին մոտ, ամեն ոք գրում էր լայն ծավալով բանխորական մամուլում — «Պրավդա»-յում, յերբ նա շարունակ տեսնում էր ուսսական աշխատողների և IV Դումայի մեջ մտնող՝ բուլճեիկ-պատգամավորների հետ: Այդ այնպիսի մի ժամանակ էր, յերբ Վլադիմիր Իլյիչն հատուկ ուշադրութիւն էր նվիրում

կանների, ունեցվածքը, վորոնք ոգտվում են այդ գրադարաններից: Այնտեղ տարրորինակ, անհասկանալի, վայրենի նպատակ են դնում—այդ հսկայական, անընդգրկելի գրադարանները մատչելի դարձնել վո՛չ թե գիտնականների, պրոֆեսորների և այլևայլ մասնագետների ցեխի համար, այլ մասսայի համար, ամբոխի համար, փողոցի համար (ընդգծումն իմն է.— Ն. Կ.):

Գրադարանային գործի ինչպիսի՛ սրբապղծութուն: Ինչպիսի՛ բացակայութուն «կարգի», վորով իրավացիորեն կարող ենք պարծենալ մենք: Գրքերից ոգտվելու համար

ժողովրդական կյանքի կոնկրետ հարցերին, մեր պատգամավորների համար ճառեր եր գրում, այդ թեմաների շուրջը հողվածներ եր դետեղում «Պրավդա»-յում: Այդ ժամանակներին են վերաբերում նրա մի շարք հողվածները ժողովրդական կրթության մասին: Ընկեր Բաղայեվի համար նա գրում է «Ժողովրդական լուսավորության մինխարության քաղաքականության հարցի շուրջը» վերնագրով գեկուցումը: Կուլտուրայի ժողովրդական լուսավորության, գալրոցի հարցերին են նվիրված նրա հողվածները՝ «Ռուսներն ու նեղրերը», «Աճող անհատատասխանութուն», «Մանկական աշխատանքը գյուղացիական տնտեսության մեջ», «Բանվոր գասակարգը և նեոմալթուսականութունը», «Հրեյական գալրոցի նացիոնալիզացիան»: Բոլոր այդ հողվածներում Վլադիմիր Իլյիչը ցույց եր տալիս,

հարյուրավոր ձևականություններ ու սահմանափակումներ հնարող տասնյակ չինովնիկական հանձնաժողովների կողմից ջննվող ու մշակվող կանոնների փոխարեն, ուշադրություներ բևեռել այն բանի վրա, վոր նույնիսկ յերեխաները կարողանան ոգտվել գրքերի հարուստ ժողովածուներից, հոգալ այն մասին, վոր ընթերցողներն իրենց մոտ, տանը, կարողանան կարդալ պետական գրքերը: Հանրային գրադարանի փառքն ու պարծանքը տեսնել վոչ այն բանում, թե ինչքան հագվագյուտ բան կա այնտեղ 16-րդ դարի վորևե հրատարակուրթյունից կամ 10-րդ դարի քանի ձեռագրեր կան, այլ այն բանում, թե

թե ինչպես խոր կապ կա քաղաքական կացութաձևի (УКЛАД) ու կուլտուրայի միջև, և մի շարք հողվածներում—Սմերիկայի կուլտուրան,—վորը քաղաքացիական պատերազմից հետո, յերբ պայքար եր տեղի ունենում ստրկության դեմ հսկայական հաջողություններ ունեցալ կուլտուրական Փրոնտում,—հակադրում եր ցարական Ռուսաստանի կուլտուրային. նա այդ հակադրումն արեց նաև զրադարանային գործի բնադալառում, ցույց տալով, թե ի՛նչ «կարելի յե անել ժողովրդական կրթության համար», ի՛նչ պետք է անել և ի՛նչ չի կարող արելը ցարիզմի սրով:

ինչքան լայն շրջանառութիւն ունի գիրքը ժողովրդի մեջ, քանի նոր ընթերցող է ներգրավւած, վորքան արագ է բավարարում գրքի յուրաքանչյուր պահանջը, ինչքան գիրք է տրված տուն տանելու, ինչքան յերկիս յե ներգրավւած գրադարանից ոգտվելու, կարդալու համար... (ընդգծումն իմն է — Ն. Կ.):

Տարորինակ նախապաշարմունքներ են տարածված արևմտյան պետութիւններում, և չի կարելի չուրախանալ, վոր մեր փութաջան իշխանութիւնը հոգատարութեամբ ու խնամքով մեզ պահպանում է այդ նախապաշարմունքների ազդեցութիւնից, մեր հանրային հարուստ գրադարանները պահպանում է փողոցից, խաժամուժից:

Իմ առջև է գտնվում Նյու-Յորքի հանրային գրադարանի հաշվետուութիւնը 1911 թվի համար:

Այդ տարին Նյու-Յորքի հանրային գրադարանը հին յերկու շնչից փոխադրել են քաղաքի կառուցած մի նոր շէնքը: Հասարակների ամբողջ թիւն այժմ մոտավորապէս հասնում է յերկու միլիոնի: Այնպէս պատահեց, վոր հաճախորդների ընթերցասրահից առաջին անգամը ուսերեն գիրք պահանջեցին: Ն. Գրոտայի հեղինակութիւնն էր այդ՝ «Մեր ժամանակի բարոյական իդեալները»: Գրքի պահանջատուները տրվել էր առավոտյան 8-

9-ից 8 ըրպէ անց: Գիրքն ուղարկվել է ընթերցողին 8. 9-ից 15 ըրպէ անց:

Մի տարում գրադարանը հաճախել է՝ 1658376 մարդ: Ընթերցասրահում յեղել է 146950 ընթերցող, վորոնք կարդալու համար վերցրել են 911891 հատոր գիրք:

Բայց այդ գեուես գրադարանի գրքի շրջանառութեան փոքրիկ մասն է: Գրադարան հաճախել կարող են քչերը: Կրթական գործի խելացի դրվածքը չափվում է նրանով, թե ինչքան գիրք է տրվում ընթերցողին տուն տանելու, ինչ հարմարութիւններ են տրամադրվում բնակչութեան մեծամասնութեանը:

Նյու-Յորքի հանրային գրադարանը քաղաքի յերեք ոկրուգներում՝ Մանխատանում, Բրանքսում և Ռիչմոնդում (ընդամենը համարյա յերեք միլիոն բնակչութեամբ) ունի քառասուներկու բաժանմունք, իսկ շուտով կունենա 43-ը: Ըստ վորում սիստեմատիկաբար այն նպատակն է հետապնդվում, վոր յուրաքանչյուր բնակիչ իր տնից վոչ հեռու, քան յերեք քառորդ վերստի վրա, — այսինքն վոչ ավելի, քան տաս ըրպէ ճանապարհ գնալով, — ունենա հանրային գրադարանի բաժանմունք, վորը հանդիսանում է ժողովրդական կրթութեան ամեն տեսակ հիմնարկների ու ձեռնարկութիւնների կենտրոնը:

1911. թ ընթացքում բաց են թողել տուն տանելու համար մոտավորապէս ութ միլիոն

(7914882) Հատոր. չորս-հարյուր Հազար
Հատոր ավելի, քան 1910.: Յերկու սեռի բոլոր
տարիքի յուրաքանչյուր հարյուր բնակչին
ընկնում է տանը կարգալու համար մեկ տա-
րում բաց թողած 267 գիրք:

Գրադարանի 42 բաժիններից յուրաքան-
չյուրը վո'չմիայն հնարավորությունն է տալիս
տեղում տեղեկատու գրքեր կարգալու և տան
համար գրքեր ստանալու, այլ և շենք է հան-
դիսանում գիշերային դասախոսությունների,
հանրային ժողովների, խելացի զվարճու-
թյունների համար:

Նյու-Յորքի հանրային գրադարանում
արևելյան լեզուներով կա մոտ 15000 գիրք,
հրեական լեզվով-մոտ 20000, սլավոնական
լեզուներով-մոտ 16000: Գլխավոր ընթերցա-
սրահում, բաց դարակների վրա, ազատ ընդ-
հանուր ոգտագործման համար դրված է մոտ
20000 Հատոր: Նյու-Յորքի հանրային
գրադարանը յերեխաների համար կազմակեր-
պել է առանձին կենտրոնական ընթերցասրահ,
այդպիսի սրահներ հետզհետե բացելով նաև
բաժանմունքներին կից: Գրադարանավարները
հոգում են յերեխաների համար ամեն կարգի
հարմարություններ ստեղծելու մասին ու
տալիս են նրանց տեղեկանքներ: Յերեխաները
վերցրել են գրքեր տանը կարգալու համար
յերեք միլիոնից շատ քիչ պակաս — 2859888
Հատոր (ընդհանուրի մեկ յերրորդից ավելի) և

Ընթերցատները հաճախող յերեխաների թի-
վը հասել է 1120915-ի:

Ինչ վերաբերում է գրքերի կորուստին,
այսպես Նյու-Յորքի հանրային գրադարանը
կորչող գրքերի թիվը հաշվում է տուն բաց
թողնված յուրաքանչյուր 100000 գրքին՝
70- 80- 90 գիրք: Ահա՛ թե ինչպիսի կարգեր
գոյություն ունեն Նյու-Յորքում: Իսկ մեզ
մո'տ... (Յերկեր, 4. 16, էջ 529):

ՊԵՏՐՈՎԲՐԱՒԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ
ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ*)

1917 թ. նոյեմբեր.

Հեղափոխությանը խելացիորեն, ի-
մաստալից կերպով, հաջողությամբ մաս-
նակցելու համար պետք է սովորել:

*) Լենինը յեղել է ՌեժԻՍՏ գրադարանային գործի
վերակազմությունը նախաձեռնողը: «Գրադարանային
գործը նա իր սրտին շատ մոտ էր ընդունում: Ինքն
անձամբ մշտապես պարապելով գրադարաններում՝ գի-
տեր, տեսնում էր, թե ինչպես մեր յերկիրն այդ
Ֆրոնտում սարսափելի հետ է մնում»: (Ն. Կ. կրուպ-
կայա «Ինչ է գրել և ասել Լենինը գրադարանների մա-
սին» գրքույկի նախաբանը. տես սույն ժողովածուն):
Հոկտեմբերյան հեղափոխության առաջին իսկ օրերին
Լենինը գրեց իր առաջարկները Պետրոգրադի հանրա-
յին գրադարանին՝ նրա աշխատանքները նոր ձևով

Յարիզմի կողմից ժողովրդական լուսավորութեանը հասցրած բազմամյա վնասի պատճառով գրադարանային գործը Պետրոգրադում շատ վատ է դրված:

Անհապաղ և անպայման անհրաժեշտ են հետևյալ հիմնական բարեփոխումները, վորոնց յեկակեաներն Արևմուտքի ազատ պետութիւններում, հատկապես Շվեյցարիայում և Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում վաղուց իրականացված սկզբունքներն են:

1) Հանրային գրադարանը (նախկին կայսերական) պետք է անհապաղ անցնի գրքերի փոխանակման՝ ինչպես Պիտերի ու պրովինցիայի բոլոր հասարակական ու պետական գրադարանների, այնպես և արտասահմանյան (Ֆինլանդիայի, Շվեյցարիայի և այլն) գրադարանների հետ:

2) Գրքերի առաքումը մի գրադարանից մյուս գրադարանին՝ պետք է որենքով ճրի հայտարարվի:

3) Գրադարանի ընթերցասրահը պետք է բաց լինի, ինչպես արվում է կուլտուրական յերկրներում հարուստ մարդկանց սպա-

վերակառուցելու մասին: («Լեն. ժող.» XXI, էջ 204—205):

Այստեղ մեջ բերվող առաջարկները հանձնվել են հանրային գրադարանին: Ն. Կ.

սարկող մասնավոր գրադարաններում ու ընթերցասրահներում, — ամեն որ չբացառելով սոն ու կիրակի օրերը, առավոտյան Ժ. 8-ից մինչև յերեկոյան Ժ. 11-ը:

4) Ծառայողների պահանջվող քանակը պետք է անհապաղ հանրային գրադարան փոխադրվի ժողովրդական լուսավորութեան միջխտրութեան ղեկարտամենտներից (ծավալելով կանանց աշխատանքը, նկատի ունենալով ռազմական պահանջը տղամարդկանց աշխատանքի նկատմամբ), վորտեղ 9/10-ը գրադված են վո'չ միայն անողուտ, այլ և մնասակար աշխատանքով:

ԳՐԱԴԱՐԱՆԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻ ԴՐՎԱԾՔԻ ՄԱՍԻՆ*)

ԺԿԽ-Ի ՎՈՐՈՇՈՒՄ

1918 թ. հունիսի 17

ԺԿԽ-ն ի ցույց է դնում ժողովրդական Լուսավորութեան Կոմիտարիատին՝ Ռուսաստանում գրադարանային գործի ճիշտ

*) 1918—1919 թվականների ընթացքում Լենինը բազմիցս սրել է ԺԿԽ-ի ուշադրութեանը գրադարանների նոր ձևով աշխատելու հարցի վրա, 1918 թ. ապրիլի 26-ի ԺԿԽ գեկուցում լսեց արխիվների ու գրադարանների կենտրոնական վարչութիւնն կազմակերպելու մասին և հանձնաժողով կազմեց՝ «արխիվների

զբվածքի նկատմամբ նրա անբավարար հոգացողության համար և հանձնարարում և կոմիսարիատին անհապաղ ամենայնուհուն միջոցներ ձեռք առնել 1-ին՝ Ռուսաստանի գրադարանային գործը կենտրոնացնելու համար, 2-րդ շվեցարական-ամերիկյան սիստեմ մտցնելու համար:

Ժողովրդական Լուսավորության Կոմիսարիատին առաջարկվում է ամիսը 2 անգամ ԺԿԽ-ին հաշվետվություն ներկայացնել այն մասին թե նա գործանականորեն ինչ է արել այդ բնագավառում:

Կենտրոնական վարչություն կազմակերպելու մասնաձևն նախագիծ, ինչպես և առանձնապես վողջ գրադարանային գործը շվեցարական-ամերիկյան սիստեմով վերակազմելու նախագիծ մշակելու համար» (արձ. № 104,5 ԻՄԵԼ արխ., № 11,399): Հանձնաժողովի աշխատանքն առաջ եր գնում չափազանց դանդաղ տեմպով: 1918 թ. հունիսի 7-ին, ԺԿԽ-ում «Գիտությունների սոցիալիստական ակադեմիայի կանոնադրության» չնության ժամանակ (տես «Լեն.ժող.» XXI, էջ 207) Լենինն ուրվագծեց այստեղ մեջ բերվող վորոշումը, վորը և ընդունեց ԺԿԽ (ԺԿԽ արձ. № 184, կետ 2, ԻՄԵԼ արխիվ № 11.577): Վորոշման առաջին մասը հրապարակվել է 1919 թ. հունվարի 17-ի № 18 «Իզվեստիա ՎՑԻԿ»-ում:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ԴԵԿՐԵՏԸ

ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԻ ՈՒ ԳՐԱՊԱՀՈՑՆԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Հողվ. 502, որինադր. ու Կարգադր. ժող. № 52, հրապարակված է 1918 թ. հունիսի 21-ին):

Լուծարքի յենթարկվող ու դատարկվող պետական հիմնարկությունների բոլոր գրադարանները, ինչպես նաև առանձին ընկերությունների ու անձերի գրադարանները, վորոնք լրիվ կազմով կամ մի մասով մտնում են կառավարական հիմնարկների, հասարակական կազմակերպությունների և ուրիշների տնորինության տակ, Ռուսաստանի Ֆեդերատիվ Խորհրդային Հանրապետության բոլոր վայրերում գտնվում են լուսավորության ժողովրդական Կոմիսարիատի հաշվաձման մեջ ու նրա պահպանության ներքո. այդ գրադարանների հետագա նշանակումը, նրանց բաշխումը, նրանք բնակչության ոգտագործման հատկացնելը, նրանց համալրումը, այլ և նոր գրադարանների ստեղծումը — կատարվում է Ռուսաստանի Խորհրդային Ֆեդերատիվ Սոցիալիստական Հանրապետության Լուսավորության ժողովրդական Կոմիսարիատի Գրադարանների Բաժնի կողմից: Այս կամ այն ժողովրդական Կոմիսարիատի իրավասության տակ գտնվող գրադարանները

բի նկատմամբ Գրադարանների Բաժինն իրականացնում է թվարկված ֆունկցիաները՝ համաձայնության դալով համապատասխան Ժողովրդական Կոմիսարիատների հետ:

Յուր չիմնարկութուններն ու կազմակերպութիւնները, վորոնց վրա հաշվում են, կամ վորոնց տնտեսութիւն տակ գտնվում են վորևէ տեսակի գրադարաններ, պարտավոր են վոչ ուշ քան ս. թ. ոգոստոսի 15-ը այդ մասին իրազեկ անել Լուսավորութիւն Ժողովրդական Կոմիսարիատի Գրադարանների Բաժնին. սույն կանոնը չկատարելը դիտվում է վորպէս հեղափոխական որինակարգի խախտում ու յենթակա յե դատական պատասխանատուութիւն:

Ժողովրդական Կոմիսարների հորհրդի նախագահ՝

Վ. Ուլյանով (Լենին).

Գործերի Կառավարիչ՝

Վ. Բոնչ-Բրույեվիչ.

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

1919 թ. հունվարի 14-ին

Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը նորից ի ցույց է դնում Լուսավորութիւն Ժողովրդական Կոմիսարիատին՝ Ռուսաստանի գրադարանային գործի ճիշտ գրվածքի վե-

տարերյալ նրա անբավարար հոգացողութիւնը և հանձնարարում է Կոմիսարիատին անհապաղ ամենայնոանդուն միջոցառումներ ձեռնարկել, առաջին՝ Ռուսաստանի գրադարանային գործը կենտրոնացնելու համար, յերկրորդ՝ շվեցարական — ամերիկյան սխառեմ մտցնելու համար:

Ժողովրդական Կոմիսարների հորհրդի Գարտուղար՝ Լ. Ֆոտիյեվա.

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

1919 թ. հունվարի 30-ին

Հանձնարարել Լուսավորութիւն Ժողովրդական Կոմիսարիատի Գրադարանային Բաժնին ամեն ամիս հրապարակել ու ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդին ներկայացնել հակիրճ փաստական տվյալներ՝ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի 1918 թ. հունիսի 7-ի և 1919 թ. հունվարի 14-ի վորոշումների իրական կենսագործման մասին և գրադարանների ու ընթերցարանների թվի իրական ծավալման ու բնակչութիւն մեջ գրքերի տարածման աճման մասին:

Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի նախագահ՝ Վ. Ուլյանով (Լենին).

Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի Գարտուղար՝ Լ. Ֆոտիյեվա.

ԼԵՆԻՆԻ ՆԱՄԱԿԸ ԼՈՒՍՅՈՒԿՈՄՄԱՏԻ
ԱՐՏԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԲԱԺՆԻՆ

Ժողովրդական Կուխարների Խորհրդի նախագահ
ընկեր Լենինի կողմից*)

Պրազարանային դործն... ամենից ավե-
լի յե պահանջում մրցության կոչ առանձին
նահանգների, խմբերի, ընթերցողների և այ-
լոց միջև:

Հաշվետվության ճիշտ կազմակերպումը
պետք է ծառայի 3 նպատակի. 1) ինչպես
խորհրդային իշխանությանը, այնպես և բո-
լոր քաղաքացիներին ստույգ ու լիակատար

*) Այդպիսի փաստաթուղթ 1919 թ. փետրվարին
Լաոտոգիոմատի Արտադարոցական բաժնի Գրադա-
լանային բաժանմունքին ուղարկել և Իլյիչը: Առանձ-
նացված է այն, ինչ վոր ընդգծել է Իլյիչը: Տեքստը
պահպանված է առանց փոփոխությունների: 1918—19
թվերին, յերբ խորտակված էլին հին հիմնարկու-
թյունը, Լենինն առանձնակի ուժով ընդգծում ևր ար-
տադրողականության բարձրացման համար, նոր ձևով
աշխատելու կարողության դաստիարակման համար,
մասսաներին զիտակլիքներով զինելու անհրաժեշտու-
թյունը: Նա պահանջում էր հենց իրենց՝ մասսաների,
իրեն՝ բնակչության ներգրավումը կուլտուրական շի-
նարարության գործում, նա սոցմրցման մեջ տեսնում
էր մասսաների ակտիվությունը բարձրացնելու միջոցը,
գործարար հաշվետվությունը, հաշվառքը բարձր առ-

կերպով ծանոթացնել այն բանին, ինչ վոր
կատարվում է. 2) աշխատանքի մեջ քաշել
իրեն՝ բնակչությանը. 3) գրադարանային
աշխատողների մրցակցությունն առաջ բերել:

Ըստ իս՝ հաշվետվությունների ֆորմու-
լյարները պետք է պատրաստվեն կենտրոնում,
արտատպվեն նահանգներում, ուղարկվեն բո-
լոր գրադարաններին, ակումբներին և այլն:

Որինակներին մեջ պետք է առանձնացված
լինեն (թավատառ) այն պարտադիր հարցե-
րը, վորոնց չպատասխանելու համար գրա-
դարանների վարիչները դատական պա-
տասխանատվության են յենթարկվում, իսկ
հետո պահանջել բազմաթիվ վնջ պարտադիր
հարցեր:

տիճանի վրա դնելու միջոցը, առանց վորի չի կարելի
խեղացիորեն դնել աշխատանքը: Նա հաշվետվությու-
նից պահանջում էր պարզություն և ճշտություն: Յեվ
այդ բոլոր մոմենտներն արտացոլված են Լաոտոգիո-
մատի արտադարոցական բաժնին Վլադիմիր Իլյիչի
ոված ցուցումների մեջ: Այժմ, 1933 թ., յերբ յեր-
կիրն ընդգրկված է սոցմրցմամբ, յերբ մենք տեսնում
ենք նրա դրական արդյունքները, յերբ մենք տեսնում
ենք, թե ինչ ավեց կուլտ-արշավը— իրենց՝ մասսա-
ների ներգրավումը կուլտուրական շինարարությա-
նործի մեջ, — մենք շատ ավելի մեծ ուղադրությամբ
կկարդանք 1919 թ. վերաբերող Լենինի ցուցումները:
Այդ ցուցումներն անհրաժեշտ է իրագործել կյանքում:
Ն. Կ.:

Հարցերի ձևով պարտադիր §§-ի շարքը
պետք է դասել բոլոր բարելավումները, վո-
րոնք կիրառվում են Շվեդարիայում, Ամե-
րիկայում (և այլ յերկրներում), վորպեսզի
կարելի լինի խրախուսել պրեմիաներ տալը
(արժեքավոր հրատարակություններ, կոմ-
պլեկտեր և այլն) նրանց, ովքեր մտցրել են
ամենից ավելի շատ բարելավումներ ու ամե-
նալավ յեղանակով: Որինակ՝ 1) կարո՞ղ
եք արդյոք ճշգրիտ տվյալներով ապացուցել
ձեր գրադարանի գրքերի շրջանառության
ածուժը, կամ 2) ձեր ընթերցարանի հաճա-
խելիությունը, կամ 3) գրքերի կամ լրագրե-
րի փոխանակումն ուրիշ գրադարանների ու
ընթերցարանների հետ, կամ 4) կենտրոնա-
կան կատալոգ կազմելը, կամ 5) կիրակի օրե-
րի ոգտագործումը, կամ 6) յերեկոների ոգ-
տագործումը, կամ 7) ընթերցողների նորա-
նոր շերտերի՝ կանանց, յերեխաների, վոչ
ոուաների և այլն ներգրավումը, կամ 8) ըն-
թերցողներին ձեր կողմից տեղեկանքներով
բավարարելը, կամ 9) պարզ, գործնական յե-
ղանակների գործադրումը՝ գրքերը կամ
լրագրերը պահելու համար, նրանց պահպա-
նության համար, դրանց մեքենական համա-
խմբումն ընթերցանության միջոցին ու տե-
ղերը դնելը, կամ 10) գրքերը տուն տալը,
կամ 11) յերաշխիքների պարզեցումը գրքերը
տուն տալու դեպքում կամ 12) փոստով ու-
ղարկելու դեպքում և այլն և այլն:

Հավագույն Հաշվետվությունների ու
Հաջողությունների դեպքում պարզեվատրել
պրեմիաներով...

Լեմին

(«Կնիգսնոչա» № 4/35, 26, 1— 1924 թ.)

ՎՈՂՋՈՒՅՆԻ ՀԱՌ ԱՐՏԱԴՊՐՈՅԱԿԱՆ՝ ԿՐԹՈՒԹՅԱՅ
ՀԱՄԱՌՈՒՍԱԿԱՆ I ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ*)

... Յերբ յես Ժողովրդական կոմիսար-
ների խորհրդում շոշափեցի... գրադարա-
նային հարցը, յես ասում եյի՝ այն գանգատ-
ները, վորոնք շարունակ լավում եյին, թե
մեզավոր ե մեր արտադրական հետամնա-
ցությունը, մենք քիչ գրքեր ունենք և մենք
չենք կարողանում արտադրել այն բավարար
քանակությամբ, — ինքս ինձ ասում եմ—այդ
ճիշտ ե: Իհարկե մենք վառելիք չունենք,
գործարանները կազնած են, թուղթը քիչ ե,
և գրքեր ստանալ մենք չենք կարող: Այդ բո-
լորը ճիշտ ե, բայց բացի դրանից ճիշտ ե և

*) Արտադարողական կրթության համառուսա-
կան I համագումարում 1919 թ. մայիսի 6-ին արտա-
սանած ճառը նպատակ ե ունեցել ընդգծելու գրադա-
րանային գործի ամբողջ էշանակությունը մասսաների
կուլտուրական մակարդակի բարձրացման համար,
ընդգծելու այդ գործի քաղաքական նշանակությունը,
պլանայնության անհրաժեշտությունն այդ գործում,
նրա ոացիոնալիզացիան: Ն. Կ.

այն, վոր մեմբ չեմ կարողանում վերցնել
այն գրքույկը, վորը կա մեզ մոտ: (Ընդձուամն
իմն է:— Ն. Կ.) Այդ տեսակետից մենք շա-
րունակում ենք տառապել գեղջկական միա-
մտությունից ու գեղջկական անճարակու-
թյունից, յերբ մուժիկը, կողոպտելով աղա-
յական գրադարանը, փախչում եր տուն ու
վախենում՝ չլի՞նի հանկարծ վորեւե մեկը
հետ խլի այն, վորովհետև այն միտքը, վոր
կարող ե լինել ճիշտ բաշխում, վոր գանձա-
րանը ինչ-վոր ատելի մի բան չէ, վոր գան-
ձարանը — բանվորների ու աշխատավորու-
թյան ընդհանուր ունեցվածքն է, այդ գի-
տակցությունը նրա մոտ դեռևս չէր կարող
լինել: Անդարդացած գյուղացիական մասսան
այդ բանում մեղավոր չէ, և հեղափոխու-
թյան զարգացման տեսակետից այդ միանգա-
մայն որինական է, — այդ անխուսափելի մի
փուլ է, և յերբ գյուղացին գրադարանը տա-
նում եր իր մոտ և ուրիշներից գաղտնի պա-
հում, նա այլ կերպ վարվել չէր կարող, վո-
րովհետև նա չէր հասկանում, վոր կարելի յե
Ռուսաստանի գրադարաններն ի մի միավո-
րել, վոր գրքեր բավական կլինեն՝ գրագետի
ծարավը հագեցնելու, և անգրագետին սովո-
րեցնելու համար: (Ընդդձուամն իմն է— Ն.
Կ.): Այժմ անհրաժեշտ ե պայքարել կազմա-
լուծման մնացորդների դեմ, քառսի դեմ, գե-
թտեսչական ծիծաղելի վեճերի դեմ: Այդ

պետք ե լինի մեր գլխավոր խնդիրը: Մենք
պետք ե ձեռք դարկենք գրագետներին մորթի-
լիղացիայի յենթարկելու և անգրագիտու-
թյան դեմ պայքարելու հասարակ ու կենսա-
կան գործին: Մենք պետք ե ոգտագործենք
այն գրքերը, վոր ունենք, և սկսեմ գրադա-
րանների կազմակերպված ցանց ստեղծելու
գործը, վորում գեցնիմ ժողովրդին՝ ոգտա-
գործելու մեր ունեցած յուրաքանչյուր գրք-
ույկը, գուգահեռ կազմակերպություններ
չստեղծել, այլ միասնական, պլանաչափ մի
կազմակերպություն ստեղծել (ընդդձուամն
իմն է— Ն. Կ.): Այս փոքրիկ գործի մեջ ար-
տացովում ե մեր հեղափոխության հիմնա-
կան խնդիրը:

Յեթե մեր հեղափոխությունը չլուծի այս
խնդիրը, յեթե նա դուրս չգա իրապես պլա-
նաչափ միասնական կազմակերպություն
ստեղծելու ուղին, ռուսական անմիա քառսի
ու անհեթեթության փոխարեն, — ապա այն
ժամանակ այս հեղափոխությունը բուրժուա-
կան հեղափոխություն կմնա, վորովհետև
գեպի կոմունիզմ գնացող պրոլետարական
հեղափոխության հիմնական առանձնահատ-
կությունը հենց այդ է, իսկ բուրժուազիայի
համար բավական եր խորտակել հինը և ազա-
տություն տալ գյուղացիական տնտեսությա-
նը, վորը հենց նույն կապիտալիզմն եր վե-
րածնում, ինչպես և նախորդ ժամանակները
բոլոր հեղափոխությունների միջոցին:

Յեթե մենք կոմունիստների կուսակցություն ենք կոչվում, պետք է ըմբռնենք, վոր միայն այժմ, յերբ հաղթահարել ենք արտաքին արգելքները, խորտակել ենք հին հիմնարկները, մեր հանդեսը առաջին անգամ իսկական ձևով ու ամբողջ հասակով ծառայել է իսկական պրոլետարական հեղափոխության առաջին ինդիքը,— տասնյակ ու հարյուր միլիոնավոր մարդկանց կազմակերպումը: Մեկ և կես տարվա փորձից հետո, վոր մենք բոլորս արել ենք այս ասպարեզում, պետք է, վերջապես, կանգնենք այն ուղիղ ճանապարհի վրա, վորը հենց կհաղթեր այն անկուրատությանը և այն խավարին ու վայրենությունը, վորից մենք միշտ տառապելու առիթ ունենք: (Յերկեր, — XXIV հատ. եջ 277-278):

ԴԵԿՐԵՏ՝ ՌԵՅՍԶԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱՅՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նկատի ունենալով զրքի ավելի և ավելի աճող հսկայական պահանջը՝ ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը վորոշում է.

1. Բոլոր գրադարանները, ինչպես Լուսավորության ժողովրդական Կոմիսարիատի իրավասության տակ գտնվող, այնպես և բոլոր մնացած գերատեսչությունների, հիմնարկությունների ու հասարակական կազմակերպությունների գրադարանները հայտա-

բարվում են հանրամատչելի, համախմբվում են ՌԵՅՍԶԻ միասնական գրադարանային ցանցի մեջ և հանձնվում են Լուսժողկոմատի (Քաղլուսգլխավարի) իրավասությանը:

2. Միասնական գրադարանային ցանցը կյանքում իրադործելու և աշխատանքը կոորդինացիայի յենթարկելու համար Քաղլուսգլխավարչություն կից կազմվում է կենտրոնական միջգերատեսչական գրադարանային հանձնաժողով հետևյալ կազմով. Լուսժողկոմատից 4 հոգի (Քաղլուս գլխավար. գլխացական և դիտական սեկտոր և արհիվանագլխավար.), ՀԱՄԿԽ-ից, — 2 հոգի, ՀՌՀԽՖՎ-ից* 1 հոգի:

Ծանոթություն. Հանձնաժողովի անդամներին հաստատում է Լուսժողկոմատը:

3. Հանձնաժողովի իրավասությանը յենթակա յեն. ա) գրադարանների տիպերի սահմանումն ու փոփոխումը, բ) պլանների մշակումն ու հաստատումը և զրքային հարստությունների վերաբաշխումը, գ) այլ գերատեսչությունների գրադարանները Լուսժողկոմատի իրավասությանը հանձնելու կարգի սահմանումը, դ) գրադարանային ցանցի ծավալումը, ե) հատուկ տեխնիկական

*) Հանրապետության Ռազմահեղափոխական Խորհրդի Քաղաքական վարչություն: ԽՄԲ.:

ընույթի գրադարաններից ոգտվելու կարգի սահմանումը և նրանց համալրումը՝ շահագրգռված գերատեսչության հետ համաձայնության գալով, զ) զպրոցական գրադարաններից ոգտվելու կարգի սահմանումը և մանկական ընթերցանության կազմակերպումը:

4. Տեղական հանձնաժողովներ կազմակերպվում են Պետական հրատարակչության տեղական բաժանմունքներին կից՝ քաղլուսբաժնի, գինկոմատի, ժողկրթբաժնի և արհմիությունների տեղական միավորման ներկայացուցիչներից:

5. Միասնական գրադարանային ցանցի մեջ (բացի հատուկ գրադարաններից), մշտնոգ բոլոր գրադարանները մատակարարվում են տեղական հաշվիչ-բաշխիչ հանձնաժողովների միջոցով, վորոնք զբքերն ստանում են Պետական հրատարակչության կից կենտրոնական բաշխիչ հանձնաժողովից:

6. կենտրոնում, Քաղլուս. Գլխ. վարչության գրադարանային յենթաբաժնին կից կազմակերպվում է կենտրոնական գրադարանային կուլեկտոր, վորը նոր կազմակերպվող տարբեր տիպի գրադարանների համար զբքերի կոմպլեկտներ է մատակարարում ժողովրդական կրթության գավառային բաժնիներին:

7. Քաղլուսվարների գրադարանային սեկցիաներին կից կազմակերպվում են գրադա-

րանային կուլեկտորներ (բաշխիչներ), վորոնք ունեն հրահանգիչների հաստիք և կատարում են գրադարանների կոմպլեկտավորման ամբողջ աշխատանքը:

Ժողովրդական կոմիսարների հորհրդի Նախագահ՝ վ. ՈՒԼՅԱՆՈՎ (ԼԵՆԻՆ)

Ժողովրդական կոմիսարների հորհրդի գործերի կառավարիչ՝ վ. ԲՈՆՉ-ԲՐՈՒՅԵՎԻՉ

Ժողովրդական կոմիսարների հորհրդի ֆարսուղար՝ Լ. ՖՈՏԻՅԵՎԱ.*

3 Նոյեմբերի 1920 թ.

ՀԱՏՎԱԾ ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ՊՐՈՊԱԳԱՆԴԱՅԻ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԹԵԶԻՍՆԵՐԻՅ

... 7. արտագրական լրագիրը պետք է լինի պոպուլյար, միլիոններին մատչելի լինելու իմաստով, սակայն չպետք է ընկնել ծայրահեղ պոպուլյարականության (популярничанье) մեջ: Չիջնել մինչև անզարգացած ընթերցողի աստիճանը, այլ անչեղորեն — շատ զգույշ աստիճանականությամբ — բարձրացնել նրա զարգացումը: Մի քիչ տեղ առանձնացնել, մոտավորապես $\frac{1}{4}$ -ից վոչ ավելի, — քաղաքականությանը: Գլխավոր տե-

*) կառավարական որենքների և կարգադրությունների ժողովածու — 1920 թ. № 87, էջ 439: ԽՄԲ.:

ղը—միասնական տնտեսական պլանին, աշխատանքային Փրոնտին, արտադրական պլան-պահանջային, կառավարելու գործը բան-վորներին և գյուղացիներին սովորեցնելուն, խորհրդային հիմնարկությունների ու տնտեսությունների որենքների ու ձեռնարկումների իրական կենսագործման ստուգմանը, լայն և ճիշտ մտքերի փոխանակությանը մասսայական ընթերցողի հետ:

8. Լրագրում տպվող, լրագրին ուղարկվող, ինչպես նաև այլ նյութերը պետք է սխտեմատիկորեն պարբերաբար վերահաստարակվեն գրքույկներով ու թռուցիկներով՝ գրադարաններին և ապա ավյալ արտադրության բոլոր գործարաններին ու ձեռնարկություններին պարտադիր կերպով մատակարարելու համար: Գրքույկներն ու թռուցիկները պետք է սխտեմատիկորեն նյութերն ըստ արտադրությունների: Դասագրքերի և արտասահմանյան տեխնիկայի տեսությունների հետ միասին այդ նյութը պետք է ծառայի պրոֆ-տեխնիկական ու պոլիտեխնիկական կրթության տարածման համար:

Առանձնապես լրագրի, ինչպես նաև արտադրական գրքույկների ու թռուցիկների ավելի ճիշտ բաշխումը ՌԽՖՍՀ բոլոր գրադարաններին՝ պետք է դառնա հատուկ ուշադրության առարկա (Յերկեր, XXV հատ., էջ 479):

«ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄՍՏԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏ-ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻՆ ՌԻՂԱՍԾ՝ ԿԵՆՏԿՈՄԻ ԴԻՐԵԿՏԻՎՆԵՐ»-ԻՑ

(«Պրավդա» № 25, 5 փետրվարի 1921 թ.)

...7. Չափազանց անբավարար է գրված նաև՝ ինչպես գալրոցական, այնպես և վոչ գալրոցական գրադարաններին ու ընթերցարաններին լրագրեր, բրոշյուրներ, ժուռնալներ ու գրքեր բաշխելու գործը: Այստեղից բրդխում է այն, վոր լրագրին ու գիրքը խլում է խորհրդային ծառայողների բարակ շերտը և անչափ քիչ է հասնում բանվորներին ու գյուղացիներին:

Անհրաժեշտ է ամբողջ այդ գործի արմատական վերակազմումը (Յերկեր, XXVI հ., էջ 159):

«ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄՍՏԻ ԱՇԽԱՏԱՆԻԻ ՄԱՍԻՆ»

ՀՈՂՎԱՍԾԻՑ

... 1920 թ. նոյեմբերի 3-ին ժԿԽ հրատարակել է գեկրեա «Գրադարանային գործի կենտրոնացման մասին» (Որենքների ժողովածու, 439 հոդված, 1920 թ. № 87), ՌԽՖՍՀ միասնական գրադարանային ցանց ստեղծելու մասին:

Ահա՛ մի քանի փաստական տվյալներ, վոր այս խնդրի վերաբերմամբ ինձ հաջողվեց ստանալ ընկեր Մալկինից («Центропедат»-ից), և ընկեր Մոկեստովից (ժողո-

վրդական կրթության Մոսկվայի բաժնի գրա-
դարանային սեկցիայից) : Կենտրոնական Սոր-
հրդային Ռուսաստանի (չհաշված Սիբիրը և
Հյուսիսային Կովկասը) 38 նահանգների, 305
գավառների գրադարանների թիվը հետևյալն
էր .

Կենտրոնական գրադարաններ	342
Ռայոնական քաղաքային »	521
Վոյոստային »	4.474
Շրջիկ »	1.661
Որճիթ ընթերցարաններ	14.739
Սյլ (գյուղական, մանկական, տեղե- կատու, զանազան հիմնարկների, զանազան կազմակերպությունների) .	12.203

Ընդամենը . . . 33.940

Ընկեր Մողեստովն իր փորձի հիման վրա
յենթադրում է, Վոր այս գրադարանների մոտ
 $\frac{3}{4}$ -ն իսկապես գոյություն ունի, իսկ մնացա-
ծը՝ միայն թղթի վրա յե : Մոսկվայի նահան-
գում, ըստ «Յենտրոպեչատ»-ի տվյալների,
կա 1.223 գրադարան, ըստ ընկեր Մողեստո-
վի տվյալների՝ 1.018, այս թվում՝ 204-ը
քաղաքում և 814-ը նահանգում, չհաշված
արհմիությունների գրադարանները (հավա-
նորեն մոտ 16) ու զինվորական գրադարան-
ները (մոտ 125) :

Վորքան կարելի յե գատել առանձին նա-
հանգներին վերաբերող տվյալների համեմա-

տությունից, այս թվերի հուսալիությունը
չառ մեծ չէ . վա՛յ թե իրականում $75\frac{0}{10}$ ավե-
լի պակաս յինի, քան նշանակված է ցուցակ-
ներում : Վյատկայի նահանգում, որինակ,
1703 խրճիթ-ընթերցարան կա, Վլադիմիրի
նահանգում՝ 37, Պետրոգրադի նահանգում՝
98, Իվանովո-Վոդնեսենսկի նահանգում՝ 75,
և այլն : «Սյլ» գրադարաններ կան Պետրո-
գրադի նահանգում՝ 36, Վորոնեժի նահան-
գում՝ 825, Ուֆայի նահանգում՝ 525, Պսկո-
վի նահանգում՝ 31 և այլն :

Ըստ յերևութին, այս տվյալները հենց
այն են ցույց տալիս, Վոր բանվորների ու
գյուղացիների մասսայի վերելք դեպի գի-
տություն — վիթխարի յե, կրթության ու
գրադարաններ ստեղծելու ձգտումը, — հզոր,
«ժողովրդական», բառի իսկական իմաստով :
Սակայն ժողովրդի այս ձգտումը կազմակեր-
պելու, կարգավորելու, ձևակերպելու կարո-
պությունից, այս ձգտումը միշտ բավարա-
րում տալու կարողությունից մեմ շատ, շատ
հեռու յեմ : Իսկապես միասնական գրադա-
րանային ցանց ստեղծելու վրա պետք է դեռ
շատ, անչափ շատ ու համառ աշխատել (ընդ-
գծումն իմն է : — Ն. Կ.) :

... Հարկավոր է ձգտել և հասնել այն
բանին, Վոր լրագիրն ու գրքերը, ըստ կանո-
նի, ձրի բաշխվեն միայն գրադարաններին ու
ընթերցարաններին, սրանց ցանցին, Վորը

կանոնավոր սպասարկում է ամբողջ յերկրին, բանվորների, զինվորների, գյուղացիների վողջ մասսային: Այն ժամանակ ժողովուրդը հարյուրապատիկ անգամ ավելի քափով, արագ, հաջողությամբ կրնք-անա դեպի գրագիտութունը, դեպի լույսը, դեպի գիտութունը: Այն ժամանակ լուսավորության գործն առաջ կրնք-անա յոթ-միլիոնանոց քայլերով (ընդգծումն իմն է: — Ն. Կ.):

Ակնառու դարձնելու համար, իբրև որինակ, բերենք մի փոքրիկ հաշիվ. 350 հազար «Իզվեստիա» ու 250 հազար «Պրավդա» ամբողջ Ռուսաստանին: Մենք աղքատ ենք: Թուղթ չկա: Բանվորները մրսում ու քաղցում են, մերկ են, բորիկ են: Մեքենաները մաշված են: Շենքերը փլվում են: Յենթադրենք, թե մենք ամբողջ յերկրում 10.000-ից քիչ ավելի վոլոստների համար ունենք 50.000 գրադարան ու ընթերցարան, սակայն վո՛չ թե թղթի վրա, այլ իրապես: Յուրաքանչյուր վոլոստին՝ 3-ից վո՛չ պակաս, և յուրաքանչյուր գործարանին կամ ֆաբրիկային, յուրաքանչյուր զորամասին՝ անպայման մեկական հատ: Յենթադրենք, թե մենք սովորել ենք անել վո՛չ միայն «սոսալին քայլը կապիտալիզմից դեպի կոմունիզմ», այլև յերկրորդ ու յերրորդ քայլը: Յենթադրենք, թե մենք սովորել ենք ուղիղ բաշխել 3-ական որինակ լրագիր յուրաքանչյուր գրադարանին ու ըն-

թերցարանին, վորոնցից 2-ը, յենթադրենք, «պատերին փակցնելու» համար ե (յենթադրելով, վոր մենք չորրորդ քայլն ենք արել կապիտալիզմից դեպի կոմունիզմ, յես թույլ եմ տալիս մտածել, համարձակվում եմ մտածել, վոր բարբարոսական ձևով «փակցնելու» փոխարեն, վորը փչացնում ե լրագիրը, մենք այն ամբացնում ենք փայտե մեխերով—յերկաթե մեխեր չունենք, «չորրորդ քայլում» ևս դեռ յերկաթի պակասութուն կզգանք — ամբացնում ենք հարթ տախտակի վրա, վորպեսզի հարմար լինի կարդալու և լրագիրը պահպանվի): Յեվ այսպես, յերկուական որինակ 50.000 գրադարաններին ու ընթերցարաններին՝ պատերին «փակցնելու» համար, մեկական որինակ ել՝ պահելու համար: Այնուհետև յենթադրենք, վոր «Խորհրդարան»-ներին իզուր տեղը լրագիր տալը սովորել ենք չափավորել, ասենք, վոչ ավելի, քան մի քանի հազար որինակ՝ ամբողջ Խորհրդային Համաբարակության յերես առած «բարձր աստիճանավորներին»:

Այսքան համարձակ յենթադրությունների դեպքում 160, դիցուք 175.000 որինակը բավական կլինի ամբողջ յերկիրին հինգ անգամ ավելի լավ, քան այժմ: Բոլորը լրագրից տեղեկութուն ստանալու հնարավորություն կունենան (յեթե, ինչպես հարկն է, կազմակերպվեն շրջիկ գրադարան — ընթերցա-

րաններ, վորոնց կարևորութիւնն իմ կարծիքով, այնքան հաջողութեամբ որերս պաշտպանում եր ընկեր Ֆ. Դորլերը «Պրավդա-յում»): Յերկու լրագիր՝ 350.000 որինակ: Այժմ 600.000 է, վոր հափշտակում են «Նորհայտարար»-ները, իզուր փչացնում, «ծխախոտի թուղթ» դարձնում և այլն, պարզապէս կապիտալիստական սովորույթների ուժով: Տնտեսումը կլինէր 250.000 որինակ: Այլ խոսքով՝ տնտեսած կլինէյինք մեզ համար, չնայած մեր աղքատութեանը, յերկու ամենորյա լրագիր՝ 125.000-ական որինակով: Յե՛վ յուրաքանչյուր այդպիսի լրագրի մեջ ամեն որ կարելի յեր ժողովրդին տալ լուրջ ու արժեքավոր գրական նյութ, լավագույն ու կլասիկ բելետրիստիկա, հանրակրթական դասագրքեր, գյուղատնտեսական դասագրքեր, արդյունաբերական դասագրքեր (ընդգծումն իմն է:—Ն. Կ.): Յեթե Ֆրանսիական բուրժուաները, զեռ պատերազմից առաջ արդեն, սովորել էին փող վաստակելու նպատակով ուժաններ հրատարակել ժողովրդի համար վոչ թե 3½ Ֆրանկով, ինչպէս ապայական գրքերն էյին, այլ 10 սանտիմով (այսինքն 35 անգամ ավելի եժան, նախապատերազմյան կուրսով՝ 4 կոպեկ), պրոլետարական լրագրի նման, ապա ինչո՞ւ մենք ևս չսովորենք նույն ձևով վարվել կապիտալիզմից զեպի կոմունիզմ արվող յերկրորդ քայլ

լի ժամանակ: Ինչո՞ւ մենք ևլ չսովորենք՝ նույն կերպ վարվելով՝ հասնել այն բանին, վոր մեկ տարում — նույնիսկ մեր այժմյան աղքատ վիճակում—50.000 գրադարաններից ու ընթերցարաններից յուրաքանչյուրին 2-ական որինակ հատկացնելով՝ ժողովրդին տանք բոլոր անհրաժեշտ դասագրքերն ու համալիրաբային գրականութեան, արդի գիտութեան, ժամանակակից տեխնիկայի բոլոր անհրաժեշտ կլասիկները (ընդգծումն իմն է:—Ն. Կ.): Կսովորենք: (Յերկեր, XXVI 4., էջ 163):

ՆԱՄԱԿ ԸՆԿ. ԼԻՏԿԵՆՍԻՆ

17 մայիսի 1921 թ.

«Նովայա Մետլա»-ն Յենտրոպեչատում նշանակելու առիթով, պէտք է ոգավել մոմենտից ու սահմանել նշտորոշ վարչական սլատասխանատվութիւն:

1) ամենաճշգրիտ ձևով գրավոր սահմանել՝ ինչի՞ համար են պատասխանատու Յենտրոպեչատի պետը և նահանգային պետերը:

2) նույնը և գրադարանային ցանցի նրկատմամբ.

ա) համապետական (Հանրային և Ռումյանցեվյան).

բ) նահանգական

գ) գավառական

դ) վոլուտային գրադարանների (յեթե վաղաժամ չե. յեթե Դուք չեք վորոչեւ առայժմ սահմանափակվել գավառականներով)...

3) Հարկավոր է, վոր Դուք (և մենք) բացարձակ ճշտությամբ իմանաք՝ ո՞ւմ նրատեցնել (և՛ «Յենտրոպեչատ»-ից, և՛ դրադարանային ցանցից.— անպայման այդ յերկու հիմնարկներից ել), յեթե մեկ ամիս անց (2 շաբաթ, վեց շաբաթ) Խորհրդային յուրաքանչյուր դիրք լույս տեսնելուց հետո, այդ դիրքը չկա յուրաքանչյուր գրադարանում: Այս մասին ինձ կարն հաղորդադրություն ուղարկեցե՛ք: Լեհին: («Լեն. ժող.», XX, էջ 312):

«ՏԵՂԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՈՐԳԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ»
ԱՐՏԱՍԱՆԱԾ ՀԱՌԻՑ

Հառ՝ արտասանած Համառուսական ԿԳԿ 1921 թ. մայիսի 30-ի նիստում

Հաշվեալությունները տպագրելու գլխավոր նպատակներից մեկն է՝ դրանք մատչելի դարձնել անկուսակցական մասսային ու առհասարակ բնակչությանը: Մենք դրան չենք կարող հասնել մասնայական արտադրութայան միջոցով, այդ հաշվետվությունների մասնայական տպագրումով, այլ միայն գրադարաններում կենտրոնացնելու միջոցով (ընդգծումն իմն է—Ն. Կ.): Իսկ քանի վոր այդպես է, ապա պետք է սահմանել ոչխատանքի այն-

պիսի յեղանակ, վորպեսզի հաշվեալությունները համառոտ բովանդակությունը, այն բանի եյությունը, վոր ամենից ավելի յե հետաքրքրում բնակչությանը, անպայմանորեն տպագրվի: Դրա համար տեխնիկական հնարավորություններ կան: Յելույթ ունենալուց առաջ յես տեղեկացա «Գլավբում»-ի ներկայացուցչից: Նա ճշգրիտ հաշվեալություններ կայացրեց 339 գավառական կետերի վերաբերմամբ, վորը ցույց է տալիս, վոր գավառական կետերից յուրաքանչյուրում տպագրական հնարավորություններ կան, կա նաև ամենահամառոտ հաշվեալություն տպագրելու համար անհրաժեշտ քանակությամբ թուղթ: Ընդդմին նա հաշվել է այն ձևով, վոր գավառական կենտրոններից փոքրագույնը տպում է մեկ տպագրական թերթ, ինքնըստինքյան հասկանալի յե՝ ամիսը մեկ անգամ: Ամիսը մեկ անգամ—դա չափազանց հաճախ է: Կսահմանեք արդյոք դուք յերկու ամիսը, կամ չորս ամիսը մեկ անգամ, դուցե և ավելի յերկար ժամկետ,—այդ կարվի, բոս յերևութին, տեղերի ցուցումները հիման վրա: Որինակաների թիվը նա յենթադրում է հազար, և այդպիսով հաշվում է, վոր թղթի պահանջվող քանակությունն այժմ առձեռն ունենք: Հազար որինակը կապահովեր այդ հաշվեալությունները տրամադրելու առնրվագն բոլոր գավառական գրադարաններին

(ընդգծումն իմն է—Ն. Կ.), և հետևապես, հնարավորություն կտար, վոր հաշվետվություններին ծանոթանան բոլոր նրանով հետաքրքրվողները և, մասնավորապես, անկուսակցական մասսաները: Իհարկե, սկզբում գործը պետք կլինի դեռ վորպես փորձ. յեւրաշխավորել, վոր այն կհաջողվի միանգամից և վոչ մի թերություն չի լինի, իհարկե չի կարելի:

Յեզրափակելով իմ վոչ մեծ լրացումը՝ յես ցանկանում եմ ընդգծել մի բան: Ամենից կարևոր հարցերից մեկն այժմ անկուսակցականներին աշխատանքի մեջ լայնորեն ներգրավելն է և այն բանին հասնելը, վոր իրապես, բացի կուսակցության անդամներից, և համենայն դեպս, բացի յուր գերատեսչության ներկայացուցիչներից, աշխատանքով չահագրգոված և այդ աշխատանքի մեջ ներգրավված լինի, վորքան հնարավոր է, անկուսակցականների ավելի լայն մասսա: Մեզ թվում է, վոր այդ անել այլ կերպ, քան հաշվետվությունների, զոնե նրանց ամենից եյական մասի՝ հրապարակումն է,— չի կարելի: Կան հիմնարկներ, վորոնք չափազանց լրիվ հաշվետվություններ են տալիս: Այն ամենը, ինչ վոր մենք մինչև այժմ գիտեցինք այս հարցի մասին, ապացուցում է, վոր կան հիանալի գրված տեղական հիմնարկներ: Համենայն դեպս, տեղերի աշխատանքը բավա-

կանաչափ խրախուսիչ արամադրության համար շարունակ բավականին նյութ է տալիս: Ինչ վոր իսկապես պակասում է մեզ մոտ—լավ որինակները լայնորեն ոգտագործելու հրմտությունն է այդ,—դրանք քիչ են մեզ մոտ, վորպեսզի դրանք բոլորի համար պարտադիր որինակ դարձնենք: Մեր մամուլի որդաններում գործնական փորձ ունեցող իսկապես որինակելի տեղական հիմնարկների այդ առաջընթացումը չկա: Հաշվետվությունների այդ տպագրումը, բնակչության լայն մասաներին մատչելի դարձնելը և նույնիսկ յուրաքանչյուր գավառական գրադարանում կենտրոնացնելը պետք է ծառայի կանոնավոր հավաքած անկուսակցական կոնֆերենցիաների ռգտին՝ տնտեսական շինարարության աշխատանքի մեջ ավելի լայն մասսաներ ներգրավելու համար (ընդգծումն իմն է—Ն. Կ.): (Յերկեր, XXVI հ., էջ 412):

ՌԿ(Բ)ԿԿԿ ՇՐՋԱՅԵՐՍԱԿԱՆԻՑ

1921 թ. նոյեմբերի 16

Նոր տնտեսական քաղաքականության կապակցությամբ, պետական ռեսուրսների պակասության ու դրա հետևանքով լուսավորության հիմնարկների պահպանման գործի համար տեղական միջոցների ներգրավման անհրաժեշտության կապակցությամբ, լուսավորության աշխատողների մեջ, անկասկած, յե-

ըևան է դալիս շփոթվածութիւնն ու ձգտում՝ պահպանել լուսավորութեան հիմնարկները կոմունիստական կուսակցութեան համար անընդունելի միջոցներով, ինչպէս՝ վնար մտցնելը ուսման համար, գրադարաններէից, ակումբներէից ոգտվելու համար և այլն (ընդգծումն իմն է:—Ն. Կ.):

... Կենտրոնական կոմիտեն Ռեկլ բոլոր անդամների ուշադրութիւնն է հրավիրում դպրոցների, գրադարանների և այլ հիմնարկների նյութական բարեկեցութեան պահպանման աշխատի պրիոմների անթույլատրելիութեան վրա:

... Անհրաժեշտ է լուսավորութեան հիմնարկները, մասնավորապէս դպրոցները, պաշտպանել մանր-բուրժուական տարերքէից: Անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել նրա համար, վորպեսզի մանկավարժը դպրոցի պահպանման համար իր միջոցները մուծող հարուստ քաղքենուց կախման մեջ չլինի: Անհրաժեշտ է պահպանել դպրոցի ու գրադարանի անվնարութեան սկզբունքը (ընդգծումն իմն է:—Ն. Կ.)*:

*) „Справочник парт. работника“ II պրակ, 1922 թ., էջ 175: ԽՄԲ.

... Այս դեռ քիչ է, բովական չէ անգրադիտութիւնը վերացնելը, այլ պետք է նաև խորհրդային տնտեսութիւն կառուցել, իսկ այս դեպքում միայն գրագիտութեամբ հեռու չես զնա: Մեզ կուլտուրայի հսկայական բարձրացում է պետք: Պետք է, վոր մարդ իրականում ոգտվի կարգալու և գրելու հրատարակչից, վորպեսզի նա կարգալու բան ունենա, վորպեսզի նա թերթեր ու պրոպագանդիստական բրոշյուրներ ունենա, վորպեսզի սրանք միշտ բաշխվեն ու հասնեն ժողովրդին (ընդգծումն իմն է:—Ն. Կ.), վորպեսզի գրանք չկորչեն ճանապարհին, այնպէս վոր գրանք կեսից ավելին չի կարգացում և ինչ-ինչ բանի համար գործադրում են գրասենյակներում, իսկ շատ կարելի չէ, վոր ժողովրդին նույնիսկ մի՛ քառորդն էլ չի հասնում: Պետք է սովորել ոգտվել այն քչից, վոր մենք ունենք: (Յերկեր, XXII, 5., էջ 48):

Ի. Ի. ՍՏԵՊԱՆՈՎԻ ԳՐՔԻՆ ԿՑԱԾ ԱՌԱՋԱԲԱՆԵՑ
ՌԵՑԻՍՆԱԿ ԵՒԵԿՍՏՐՈՓԻԿԱԳԻԱՆ ԿԱՄԱՇԽԱՅԻՆ
ՎՈՒՄՆԱԿՆԵՐԻ ԱՆԳՈՂԻԿ ՓՈՒԼԻ ԿԱՊԱԿԿՈՒ
ՔՅԱՄԲ

... Պորհուրդների ութերորդ համագումարը վորոչեց, վոր ելեկարիֆիկացիայի պը-

լանի դասավանդումը պարտադիր և ՌԽՖՍՀ բոլոր—առանց բացառութեան բոլոր—ուսումնական հիմնարկներում: Այս վորոշումը, ինչպես և շատ ուրիշները, թղթի վրա մնաց մեր (մեր, բողեիկներին) անկուլտուրականութեան հետեանքով: Այժմ, յերբ լույս է տեսել ընկեր Ստեպանովի սույն «Ձեռնարկ դպրոցների համար», հարկավոր է հասնել,— և մենք կհասնե՛նք,— այն բանին, վար յուրաքանչյուր գալառական (ապա նաև յուրաքանչյուր վոլոստային) գրադարանում մի քանի սրինակ լինի այս «Ձեռնարկից» (ընդգծումն իմն է:—Ն. Կ.), — վորպեսզի Ռուսաստանի յուրաքանչյուր ելեկտրակայանում (իսկ սրբանց թիվն 800-ից ավելի չէ) վո՛չ միայն լինի այս գիրքը, այլև անպայմանորեն հանրային, ժողովրդական ընթերցումներ կազմակերպվեն ելեկտրականութեան ու ՌԽՖՍՀ ելեկտրոֆիկացիայի և ընդհանրապես տեխնիկայի մասին. — վորպեսզի յուրաքանչյուր դպրոցում ամեն մի ժողովրդական ուսուցիչ կարդա և յուրացնի այս «Ձեռնարկը» (այս գործում նրան ոգնելու համար յուրաքանչյուր զավառում պետք է կազմակերպվի ինժեներներին ու ֆիզիկայի դասատուների խումբ կամ խմբակ), և վո՛չ միայն կարդա, ըմբռնի և յուրացնի ինքը, այլև կարողանա այս հասկանալի ու պարզ կերպով վերապատմել դրպրոցի աշակերտներին ու գյուղացի յերիտա-

ԸՆԿԵՐ ԿՍՐՊԻՊՍԿՈՒ ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ

Վլադիմիր Իլյիչը, ինքնին հասկանալի չէ, դատապարտելի կամ իր արժանապատվութեանից ցած չէր համարում լինել Գ. Ա. Կուկլինի* անվան գրադարանի ամենից ճշտապահ արձեաններից մեկը: Նա ամբողջապես խրախուսում ու գնահատում էր մեր մտցրած «խիստ» կարգուկանոնը, վորն ապահովում էր գրքերի ճիշտ չըջանառութեանն ու հազվագյուտ որինակների և արխիվային նյութերի անվթարութեանը: Վլադիմիր Իլյիչը վոչ մի գիրք կարդալով չէր վիչացնում և կարդալու համար միշտ վճարում էր ըստ տարիֆի: Իհարկէ, կուսակցական գրադարանը թեպետ և գոյութեանը պահում էր բացառապես ընթերցողներից ստացած բաժնորդավճարով, բայց անպայման կարող էր բացառութեան անել կուսակցութեան 150-ի խրմ-

* Ի նկատի ունի «Փնեկի ուսական գրադարանը, վորը հիմնադրել է ՌՄԻԲԿ անդամ Գ. Ա. Կուկլինը և վորն այդ գրադարանը կառուցեց կուսակցութեանը: Գրադարանը հանրամատչելի չէր. գործել է նա 1902 թ. ընդհուպ մինչև 1917 թ.: 1907 թ. Գ. Ա. Կուկլինի մահից հետո գրադարանն անհերթափոխ կերպով վարում էին Վ. Կարպինսկին և Ս. Ռափիչը: Ն. Կ.

բազրի համար: Բայց Վլադիմիր Իլյիչին այլ-
թվում էր անճնական «արտոնություն»: Գրա-
դարանավարական իմ պրակտիկայում այլ
միակ, բոլորովին բացառիկ դեպքն է յեղել,
յերբ ստիպված եմ յեղել արձնենտին համո-
լել՝ վոչ թե այն, վոր նա պետք է վճարի
կարգալու համար, այլ այն, վոր նա չպետք է
վճարի: Սակայն գրանում համոզել Վլադի-
միր Իլյիչին՝ անհնար էր: Նա փող ունի—ու-
րեմն պարտավոր է վճարել, ել վոչ մի խոսք:
Միակ բանը, վորին վերջ ի վերջո Վլադիմիր
Իլյիչը համաձայնվեց, կամ ավելի ճիշտը,
վորի հետ նա հաշտվեց—այլ այն էր, վոր
գրադարանը նրան չեր սահմանափակում
վերցրած գրքերի քանակությամբ ու կարգա-
յու ժամկետներով:

(„Записки Института Лепина“ 5. II, էջ 97)

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԵՒՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԵՎՈՐ
ԲՆԱԳԱՎԱՌՐ. *)

Լենինը հոկայական նշանակություն էր
առլիս գրադարանային գործի լավ գրված-
քին. կուլտուրական Փրոնտի այդ տեղամա-
սին բացառիկ մեծ ուշադրություն էր նվի-
րում: Այդ մասին պերճախոս ձևով վիպյում

*) «Պրավդա» № 276, 1933 թ.:

և «Ինչ է ատել ու գրել Լենինը գրադարաննե-
րի մասին» գրքույկը, վորտեղ հավաքված են
նրա մի շարք նամակները, հոդվածները, ճա-
ռերը, կարգադրություններն ու իր միջոցով
անցկացրած դեկրետները: Նրանցից յերևում
է, թե ինչպիսի ուշադրությամբ նա հետևում
էր գրադարանային գործի գրվածքին, ինչ-
պես կոնկրետ էլին նրա ցուցումները: Քաղա-
քացիական կռիվների տարիներին ու Նեպի
տարիներին գրադարանային Փրոնտում ըս-
տեղծված է յեղել վո՛չ քիչ արժեքավոր բան,
սակայն վո՛չ պակաս չափով արժեքավոր ձեռ-
նարկումներ խափանվել են քաղաքացիական
կռիվների շատ ծանր կացության ու տեղե-
րում «տնահաշվարկը» հաճախ սխալ հասկա-
նալու հետևանքով:

Սորհուրդների յերկրում այնպես կառուցել
գրադարանային գործը, վոր տարբեր տիպի
գրադարանների խիտ ցանցը ժամանակին
սպասարկի ամբողջ ժողովրդին գլխովին՝
նրան պետք յեկող գրքով, բավարարի մաս-
սայի՝ գիտելիքների հարաճուն պահանջը,
յայնացնի նրանց հորիզոնը, պատասխանի
նրանց հարցերին,—այսպես էր Լենինի պատ-
գամը:

Լուսժողկոմատում այժմ կազմակերպվում
է հատուկ գրադարանային վարչություն, վո-
րը պետք է այդ գործը դնի պատշաճ բարձ-
րության վրա:

Առաջին անհետաձգելի խնդիրը—այդ արդեն գոյութուն ունեցող գրադարանները համապատասխան շեմֆերով ապահովելն է: Անհրաժեշտ է, վոր գրադարանների շենքերը լինեն ազատ, լուսավոր, չոր, լավ տաքացվեն, վոր գրադարաններին կից լինեն համար ընթերցարաններ:

Նույնպիսի հոգատարութիւն, վորպիսին մենք տեսնում ենք այժմ դպրոցական շենքերի նկատմամբ, պետք է ցուցաբերել և՛ գրադարանային շենքերի նկատմամբ: Պետք է աշխատենք—հասնենք այս բանին: Պետք է միանգամից ընդմիջտ վերջ տալ իրերի այն դրութեանը, յերբ ժողկրթութեան բաժնի վարիչը գրադարանի շենքը հատկացնում է մանկապարտեզին, դպրոցին, ուսանողական հասարակացարանին, գրադարանը տեղափոխելով ավելի նեղ, մութ, խոնավ, ընթերցողների համար անհարմար շենքեր, կամ ուղղակի զրքերը նետում է մի նկուղ, վորտեղ և նրանք վոչնչանում են: Ժողկրթութեան բաժինների այդպիսի վարիչներին առանց հասպտակու պետք է հանել պաշտոնից, հանձնել գատախազութեանը: Սակայն միայն ժողկրթութեան բաժինը չէ կարգադրողը: Մենք գիտենք վո՛չ քիչ դեպքեր, յերբ ուսխորհուրդները գրադարանային շենքերը վերցնում են բնակարանների, առևտրական հիմնարկների համար: Գրադարանային վարչութիւնը այդ բանին պետք

է վերջ տա: Նրան որոնութեան պետք է գանդատախազութիւնը, ԲԳՏ-ն, խորհրդային հասարակայնութեանն ու առաջին հերթին խորհուրդները և նրանց սեկցիաները: Մեր յերկիրը կուլտուրայես աճել է. ուսումներից շատերի այդպիսի վերաբերմունքը դեպի գրադարաններն ու գրադարանային ունեցվածքը, դեպի գրքային հանրային սեփականութիւնը — պետք է անարգանքի սյունին գամել:

Մեր գրադարանային ցանցը, հատկապես գյուղում, շատ անբավարար է: Պետք է կատուցել նոր գրադարաններ, բայց խելացիորեն կառուցել: Ինչքան դեպքեր են նկատուել—չատ մեծ միջոցներ են ծախսուում, բայց իզուր տեղը, կամ մի նոր գրադարան են կառուցում, մյուսի կողքին, միայն ավելի ճոխ (հաճախ գերատեսչութիւնները «մրցում» են, մեկը մյուսի մոտ մեծ գրադարաններ կառուցելով), կամ կառուցում են մի այնպիսի տեղ, վորտեղ ազգաբնակչութեան համար հարմար չէ նրանից ոգտուել, կամ գրադարանների համար հարմարեցնում են հին զորանոցների սրահները: Ստացվում են ցուրտ, խոնավ, անպետք շենքեր: Այստեղ անհրաժեշտ են՝ պլանայնութիւն, տեղական պայմանների հաշվառում, վազվա որվա հաշվառում:

Գերատեսչութիւնների և կազմակերպութիւնների միջև փոխհամաձայնեցում պետք է

լինի: Պետք է մշակել տիպական պայմանա-
գրեր, վորոնք կողնեցին, վոր յուրաքանչյուր
գրագարան առավելագույն չափով ոգտա-
դործվի:

Առանձնապես մեծ ուշադրություն պետք
է դարձնել կոլանտեսային գրադարանների
տիպերի վրա, վորոնց գրագարանների կա-
րիքն այնքան պզուժ էն այժմ կոլանտեսու-
թյունները: ՄՏԿ կից քաղցրաժիններն այստեղ
չսա բանում կարող են սպնել:

Շրջանային գրադարանները պետք է ոչ-
նեն խրճիթ-ընթերցարաններին, կոլանտեսա-
յին ահումբները գրագարանները կոմպլեկ-
տավորելու գործին, պետք է հրահանգավո-
րեն այդ գրագարանների գեկավարներին, ոչ-
նեն նրանց գրագարանային տեխնիկային տի-
րապետելու գործում, ոչնեն դպրոցական գր-
ագարաններին:

Գրադարանային տեխնիկայի հարցերից
չսա բան է կախված—գրքերի պահպանումը,
գրքային հարստության առավելագույն ու-
սապործումը, ընթերցողների հարցումների
բավարարումը և մինչև իսկ գրագարանի քա-
ղաքական գեմքը: Տարբեր տիպի գրագարան-
ների համար տարբեր տեխնիկա չէ հարկա-
վոր: Կարևոր է իմանալ ուզած գիրքը ղեկչամ
անել, առաջ շարժել, կարևոր է գիտենալ
գրքի շրջանառությունը մեծացնել, հրահան-
գավորումը կազմակերպել և այլն և այլն:

Գրադարանային տեխնիկայի բնագավառում
մեզ մոտ թագավորում է մեծ անտեղյակու-
թյուն, վորը խանգարում է գործը ճիշտ գե-
յուն:

Տնտեսական ու կուլտուրական շինարա-
րության արագ տեմպերը պահանջում են հա-
մեմատարար կարճատև ժամկետներում մաս-
նագիտական կադրեր պատրաստել: Նրանց,
ինչպես և սոց. շինարարության մյուս մաս-
նակիցներին, շատ բան պետք է ինքնակայրեն
սովորել: Նրանց գրքեր են պետք: Գիտական
գրադարանները մեր պայմաններում ինչ-վար
ինժնապարհակ բան լինել չեն կարող, վորը
մատչելի լինի միայն մարդկանց նեղ շրջանա-
կին: Նրանք պետք է ոչնեն արդեն աշխատան-
քի անցած և նրա համար պատրաստվող մաս-
նագիտական կադրերի գիտական վորակավոր-
մանը:

Գիտական գրագարանները պետք է լայն
բացեն իրենց դռներն այն մարդկանց առաջ,
վորոնք լրջորեն ցանկանում են սովորել, խո-
րացնել իրենց գիտելիքները: Անհրաժեշտ է
կշռադատել, թե ինչպես պետք է անել այդ
լավագույն ձևով: Գրագարանային վարչու-
թյունների մեջ կմտնեն վո՛չ միայն մասնա-
յական, այլև գիտական գրագարանները:

Շատ կարևոր ու մեծ հարցը—գրադա-
րաններին գրքեր մատակարարելու հարցն է:
Ինչպե՞ս պետք է մատակարարել գրագարան-
ները: Ինչո՞վ անել:

Գրքերը, ինչպես ասում են, ընդունակ են «բարոյապես հնանալու» (устаревать): Նրանք բարոյապես հնանում են հատկապես մեր բուն թափով ընթացող կյանքի պայմաններում: Հին ցենզուրային պայմաններում յեզոպոսյան լեզվով գրած գրքերը, նախկին տիրող գասակարգերի համար գրած գրքերը, վերոնք վերաբերում են այդ գասակարգերին հուզող հարցերին, յեթե անգամ նրանք դեպարվեստականորեն են գրվել, քիչ են հետաքրքրում ժամանակակից մասսայական ընթերցողին: Նա ծարավ է այնպիսի գրքերի, վորոնք մոտիկ են իրեն, վորոնք խոսում են նրան տվյալ վայրկյանում հուզող հարցերի մասին: Սոցիալիստական շինարարության հարվածայինին հին գրականությամբ չես կերակրի: Յեվ գրադարանը, վորն ամեն ժամանակ չի համալրվում նոր լույս տեսնող գրականությամբ, կորցնում է իր հետաքրքրությանն ընթերցողի համար, նա գաղարում է գրադարան հաճախելուց, անտարբեր է դառնում դեպի գրադարանը:

Պետք է սերտ կապ ստեղծել մեր մասսայական գրադարանների ու մեր ժամանակակից գրողների միջև: Դրողը պետք է հաշվի առնի ընթերցողի պահանջները, գրադարանային ընթերցողի ձայնը պիտի լսվի նաև հրատարակչական պլաններ կազմելու ժամանակ:

Սա հարցի մի մասն է: Մյուսը—մատակարարման տեսնիկան է, բաշխման տեսնիկան: Ի՛նչ թագսենք մեղքներս. մեր գիրք մատակարարող որդանները գրադարանների նկատմամբ ամենուր դատում են հին ձևով. «ինչ վոր մեզ պետք չէ, քեզ ձեռք կտա,»—լավը կթողնենք վաճառքի, իսկ ինչ վոր կըմնա, կսաղացնենք գրադարաններին: Մինչդեռ գրքերի բաշխումը մեզ մոտ պետք է կատարվի սոցիալիստական ձևով, և լավ գրքով առջին հերթին պետք է մատակարարենք կուլեկտիվ ոգտագործման որդաններին — գրադարաններին և վո՛չ թե մասնավոր սպառողին: Շատ և շատ ուժեր պետք է ծախսել՝ գրքի մատակարարման գործում հաստատված տրադիցիաները ջախջախելու համար:

Այնուհետ գալիս է հաշվառման հարցը: Հաշվառումը գրադարանային ֆրոնտում մեզ մոտ կազում է չորս վտտով: Վերցնում են վորևէ մարզի տվյալները— այնտեղ հաշվի յեն առնված միայն քաղլուսավարական գրադարանները, մյուս մարզի տվյալներում՝ հաշվի յեն առնված միայն պրոֆմիտլեկնական գրադարանները, յերրորդի տվյալներում պրոֆմիտլեկնականները հաշվի չեն առնված, բայց հաշվի յեն առնված խրճիթ—ընթերցարանների գրադարանները և այլն և այլն: Դրա փոխարեն յուրաքանչյուր գրադարանի հաշվառում իր մեջ ներառում է բազմաթիվ ցուցանիշ-

ներ, խլում ահագին ժամանակ: Ստացվում են անհամեմատելի նյութեր, վորոնց գործ չեն չի կարելի: Ըստ յերևութին մնում է մի խորհուրդ ունենալ ժողովուրդի արևմտյան կենտրոնացման ու Պետականի հետ, վորն ասի, թե ինչպես անցկացնել ամենից հիմնական ավյալները հաշվառումը, — բայց իսկական հաշվառում, առանց վորի բոլոր ֆինանսային հարցերը կախված են մնում սպից, բոլոր հաշիվները կատարվում են «աչքաչափով»:

Գրադարանը չի կարող աշխատել առանց գրադարանավարի: Գրադարանավարը գործի հոգին է: Նրանից անչափ շատ բան է կախված: Նա պետք է լինի իր գործի ենտուգիաստը, իմանա աշխատել ընթերցողների մասսայի հետ, տիրապետի գրադարանային աշխատանքի մեթոդներին, իմանա այդ մեթոդներով կազմակերպել գրադարանի վողջ աշխատանքը: Գրադարանավարը մեր խորհրդային գրադարաններում չի կարող լինել գրքերի սոսկ տեխնիկական ավող, նա պետք է տիրապետի վողջ միայն գրքեր տալու, գլբանցելու տեխնիկային, կարողանա հաշիվ տանել բաժանորդների թիվը, թեև անպատան պիտի կարողանա անել և այդ:

Այդքանը կարենալն անհրաժեշտ է, սակայն շատ հետու յե գոհացուցիչ լինելուց: Մեր խորհրդային մասսայական գրադարանը

չի կարող, չպետք է վերածվի բյուրոկրատական հիմնարկության. նա պետք է լինի կենդանի, կուլտուրական կենտրոն իսկ այդ պահանջում է գրադարանավարից ունենալ մասսային մոտենալու, մասսայի հետ աշխատելու հմտություն, իմանալ նրա պահանջները, կարողանալ նրա հետաքրքրությունն ուղղել վորոշակի հունով, գարթեցնել ընթերցողի ինքնագործունեյությունը, նրանց մեջ հրահանգավորման մեծ աշխատանք տանել: Որհնորդային գրադարանավարը պետք է լինի կրթված և քաղաքականապես կոփված անձնավորություն խորհրդային գրադարանավարը — սոցիալիստական շինարարության պատասխանատու մասնակիցն է: Գյուղում նրա պետք վողջ թե փոքր է, այլ ավելի մեծ, քան քաղաքում:

Դրա համար ծայրահեղորեն կարևոր է գրադարանային աշխատողների խելամիտ ընտրությունը, նրանց կանոնավոր պատրաստումն ու վերապատրաստումը: Ըստ 1933 թ. ավյալների գրադարանավարների 36 տոկոսը չունի վողջ մի գրադարանային պատրաստականություն, 24 տոկոսն ունի յոթամյա կրթություն և կամ գրադարանային աշխատանքի մեկ տարվա ստաժ, կամ կարճատե դասընթացներում ստացած գրադարանային պատրաստություն: Այլ խոսքով այժմյան գրադարանավարների 60 տոկոսն այդ գործի անպատրաստ սկանակներն են. պարզ է

նաե այդ կադմի հսկայական հոսունությունը. իսկ հոսունությունը գրադարանային Փրոնստամ նշանակում է՝ փաստորեն վատնել գրադարանային ֆոնդերը, ընթերցողներին մոռացնել տալ գրադարանները: Մնացած 40 տոկոսից 15 տոկոսը գրադարանավարներ են՝ գրադարանային տեխնիկումի (ստացիոնար կամ հեռակա) կրթության ծավալով ու թերի միջնակարգ կրթությամբ աշխատողներ— յերկու տարուց վոչ պակաս պրակտիկ աշխատանքի ստաժով:

Ինչպես տեսնում ենք, այս կարգին պատկանողները ևս պատրաստակամությամբ շատ թույլ են, և միայն մնացած 25⁰/₀—ին կարելի չե անվանել իսկական գրադարանավարներ:

Այսպիսով գրադարանային կադրերի ֆրոնտում մենի ունենի կատարյալ նեղվածք: Այս մասին պետք է ասել հրապարակորեն, պետք է բացառիկ ուշադրություն դարձնել պետք է բացառիկ ուշադրություն դարձնել կադրերի պատրաստման վրա: Այդ այժմ ամենից հարվածային խնդիրն է: Հսկայական սխալ կլինեք, գրադարանային վարչության կազմակերպման առիթով, փակել մանկավարժական տեխնիկումներին կից գոյություն ունեցող գրադարանային բաժանմունքները, նշել և այն փոքր աշխատանքը, վորն այժմ կա: Պետք է ամենից առաջ ամրացնել այն, ինչ վոր կա, իսկ հետո գրադարանային վարչությանը նյութական հնարավորություններ տալ՝ հատուկ գրադարանային տեխնիկում-

ների անհրաժեշտ ցանց ծավալելու համար:

Սակայն գրադարանային աշխատողներին պատրաստման և վերապատրաստման գործը հաջողություն կունենա միայն այն դեպքում, յերբ բարելավվի գրադարանավարի թե՛ նյութական, թե՛ բարոյական դրությունը:

Այստեղ մեծ հոգատարություն է հարկավոր գրադարանային վարչության և Յեկպրոսի կողմից:

Գրադարանավարին պետք է շրջապատել այնպիսի ուշադրությամբ ու հոգատարությամբ, ինչպիսի հոգատարություն ստեղծվել է ուսուցչի շուրջը: Լավագույն ուժերը պետք է իրենց մոբիլիզացիայի յենթարկեն այդ Փրոնտի համար: Իզուր չէ, վոր Վյադիմիր Իլլիչը, դեռ 1919 թ. Արտսպորոցական բաժնին ուղղած իր հատուկ նամակում գրել է գրադարանային ֆրոնտում առցալիտական մրցակցության կազմակերպման անհրաժեշտության մասին: Սոցմրցումը— լավագույն աշխատակիցներ առաջ բաշելու ուղին է, այդպիսիներին աշխատանքը գործնական ցուցադրանք դարձնելու ուղին և ցույց տալու, թե ի՛նչպես պետք է գործը հասցնել պատշաճ բարձրության: Ճիշտ դրված մրցակցությունը խանդավառության կրակով վառում է այն բնագավառի աշխատողներին, վորտեղ նա կիրառվում է:

Մի շարք պատճառներ, — է՛ մեր անցյալ անկուլտուրականությունը, և՛ գրադարանա-

յին գործի թույլ դրվածքը, և՛ գլխավոր ու-
շաղբությունը սոցչինարարության բազա
սանդեկու վրա կենտրոնացնելու անհրա-
ժեշտությունը, — հասցրին այն բանին, վոր
գրադարանը դեռևս կենցաղի մեջ չի մտել:
Այսպես ելինում, — կողքին հոյակապ հանրա-
մատչելի գրադարան կա, մարդիկ չգիտեն
նրա գոյության մասին, իսկ յեթե գիտեն ել,
ուպա նրանց գլուխը չի գալիս, վոր նրանից
կարելի յե ու պետք է ոգտվել: Շատ աշխա-
տանք պետք է կատարել մասսայական ըն-
թերցող ներգրավելու համար: Յուրաքան-
չյուր գրադարանում պետք է աճեցնել ըն-
թերցողների ակտիվ, վորը շատ բան կարող
է անել գրադարանի աշխատանքը պատշաճ
բարձրության վրա դնելու համար:

Իլյիչը գտնում էր, վոր գրադարանային
գործում ևս, ինչպես անգրադիտության վե-
րացման բնագավառում, կարևոր է, վոր ի-
րենք մասսաները ձեռնամուխ լինեն այդ գոր-
ծին: Նրանց պետք է միայն սիստեմատիկա-
բար հրահանգավորել գրադարանային շինա-
բարության հերթական խնդիրների մասին:

ԽՍՀՄ-ում գոյություն ունեն գժվարու-
թյունները վերացնելու փորձված ուղիներ:
Մենք կարողանում ենք ուժերը մոբիլիզա-
ցիայի յենթարկել: Այժմ, յերբ կուսակցու-
թյան ուշադրությունը, խորհրդային իշխա-
նության ուշադրությունն ուղղվում է գրա-
դարանային գործի վրա, մի բոպե անգամ չի

կարելի կասկածել, վոր գործն արագ առաջ
կգնա: Կողմեն խորհուրդներն ու նրանց սեկ-
ցիաները, կողմի մամուլը: Կոմյերիտմիու-
թյունն արդեն մոտենում է այդ գործին: Ան-
կասկած՝ կողմեն նաև ՄՏԿ-ների քաղբաժին-
ները, գրադարանների առթիվ քաղբաժին-
ներից արդեն նամակներ են գալիս: Կողմեն
Ցեկպրոսը, լուսաշխատողների վողջ մաս-
տան, վորոնք հասկանում են գրադա-
րանների դերը սոցիալիզմի շինարարու-
թյան գործում, վորոնք կսովորեցնեն և՛
փոքրերին և՛ հասակավորներին, թե ինչպես
պետք է ոգտվել գրադարաններից: Կողմեն
բանվորական ակտիվը, կոլանտեսային դաշ-
տերի հարվածայինները, գրողները, ձՏՍ-ն,
Բուհական աշխատողները և ուսանողությու-
նը, կողմեն բոլոր խորհրդային որգանները:

Ցեվ այն ժամանակ մեր Խորհուրդների
յերկիրը վոչ միայն գրադես կդառնա, — նա
կդառնա կարդացող, վորն ոգտագործում է
գիտության բոլոր նվաճումները, — այն ամենը
ինչ վոր դարերով ձեռք է բերել մարդկու-
թյունը, գիտությունների, տեխնիկայի, ար-
վեստի բնագավառում, ինչ վոր կրում է իր
մեջ գիտելիքները գործնականում կիրառելու
վողջ փորձը: Մաստան կվարժվի իսկական
ձևով սովորելուն: Գրադարանային գործի
գարդացումը կամրապնդի դպրոցը, բազմա-
պատիկ կերպով կհեշտացնի նրա աշխա-
տանքը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Էջ

Ն. Կրուպակայա — 3-րդ հրատարակության առաջաբանը 3

Ն. Կրուպակայա — 2-րդ հրատարակության առաջաբանը 5

Ն. Կրուպակայա — Լենինի աշխատանքը գրադարաններում 11

Վ. Ի. Լենինը — Մ. Ֆ. Անդրեյեվային 28

Վ. Ի. Լենին — Ինչ կարելի չե անել ժողովրդական կրթութան համար 29

Վ. Ի. Լենին — Պետրոգրադի հանրային գրադարանի խնդիրների մասին 35

Ֆիլի վորոշումը գրադարանային գործի դերովածքի մասին 37

Ճողովրդական Կոմիտեաների Խորհրդի ղեկավար (21 հունիսի 1918 թ.) 39

Ճողովրդական Կոմիտեաների Խորհրդի վորոշումը (14 հունվարի 1919 թ.) 40

Ճողովրդական Կոմիտեաների Խորհրդի վորոշումը (30 հունվարի 1919 թ.) 41

Լենինի նամակը Լուստոզկոմատի Արտագրողական բաժնին 42

Վոզջույնի ճառ արտագրողական կրթութան Համառուսական I համագումարին 45

Պեկրետ՝ ՌԽՖՍՀ-ի գրադարանային գործի կենտրոնացման մասին 48

Հատված արտագրական պրոպագանդայի վերաբերյալ թեզիսներից 51

«Լուստոզկոմատի կոմունիստ-աշխատողներին ուղղած՝ Կենտկոմի դիրեկտիվներ»-ից 53

«Լուստոզկոմատի աշխատանքների մասին» հոդվածից 53

Նամակ ընկեր Լիսկենսին 59

«Տեղերի տնտեսական որդանների մասին» արտասանած ճառից 60

ՔԿ(բ)ԿԿԼ չրջաբերականից (16 նոյեմբերի 1921թ.) Հատված՝ քաղյուսկարների Համառուսական II համագումարում արտասանած ճառից 65

Կ. Ի. Ստեպանովի գրքին կցած առաջաբանից 65

Ընկեր Կարպինսկու հիշողություններից Լենինի մասին 67

Ն. Կրուպակայա — Սոցիալիստական շինարարության կարևոր բնագավառը 68

Պատ. խմբագիր՝ Յե. Անմեղիկյան
Լեղվական խմբագիր՝ Հար. Պետրոսյան
Տեխ. խմբագիր՝ Լ. Ոհանյան
Սրբագրիչ՝ Մ. Մարտիկյան

Փչավիտի լիազոր՝ Վ. 2002. Հրատ 4646.

Պատվեր 577. Տիրաժ 3000.

Թուղթ 72×105. Տպադր. 5 մամ.

Մեկ մամ. 25600 նշան.

Հանձնված և արտադրութայն 4 հուլիսի 1938 թ.

Մտորագրված և տպագրելու 10 հոկտեմբերի 1938 թ.

« Ազգային գրադարան

NL0130826

Գինը 60 կապ.

Н. К. Крупская

ЛЕНИН

О библиотеках

Гиз Арм. ССР, Ереван, 1938